

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Факультет гуманітарної та економічної освіти**

Кафедра філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін

**Матеріали до практичних занять
із навчальної дисципліни
«СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ СТУДІЇ»
підготовки здобувачів першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти**

Укладачі:

канд. філос. наук, доцент Скиртач В. М.

канд. філос. наук, доцент Мартинов Р. С.

канд. філос. наук, доцент Алієва О. Г.

канд. філос. наук, доцент Дьяковська Г.О.

Слов'янськ - 2023

УДК 342.3 + 321.

М

Матеріали до практичних занять із навчальної дисципліни «Соціально-політичні студії» розглянуті і схвалені на засіданні кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін від 19.01.2023 р. Протокол ___7___

Рекомендовано до впровадження вченою радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»
___Протокол 6 ___ від 21.03.2023 р. _____

Рецензенти:

Богданова Н.Г., доктор філос. наук, проф. кафедри освітніх технологій і охорони праці Української інженерно-педагогічної академії (УНППІ, м.Бахмут).
Степанов В.В., канд.філос.наук, доцент кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін ДВНЗ»ДДПУ»

Матеріали до практичних занять із навчальної дисципліни «Соціально -політичні студії» : підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [Електронний ресурс] / уклад. : В. М. Скиртач, Р. С. Мартинов, О. Г. Алієва, Г.О. Дьяковська. – Слов'янськ : ДВНЗ «ДДПУ», 2023. – 62 с.

Матеріали до практичних занять із навчальної дисципліни «Соціально-політичні студії» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для спеціальностей: 011 Освітні, педагогічні науки, 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта, 12 Дошкільна освіта, 014 Середня освіта (Математика), 014 Середня освіта (Фізика), 014 Середня освіта (Інформатика), 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини), 014 Середня освіта (Українська мова і література), 014 Середня освіта (Українська мова і література), 014 Середня освіта (Мова і література (російська)) 014 Середня освіта (Мова і література (англійська, німецька)), 014 Середня освіта (Трудове навчання та технології), 014 Середня освіта (Фізична культура), 015 Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості), 016 Спеціальна освіта, 053 Психологія, 071 Облік і оподаткування, 073 Менеджмент, 227 Фізична терапія, ерготерапія, 231 Соціальна робота, 232 Соціальне забезпечення, 035 Філологія (германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська, надають можливості бакалавру поглиблено засвоїти специфіку соціально-політичних вимірів суспільства, типізацію суспільств, соціокультурну та політичну динаміку, сутність політичних і соціальних відносин.

Пояснювальна записка

Формування критичного мислення протягом вивчення курсу «Соціально-політичні студії» має залучати студентів до раціональних традицій соціально-політичних учень, сприяти підготовці до формування їх як демократичних громадян, що передбачає оволодіння ними навичками критичного мислення. Критичне мислення є здатністю мислити раціонально і системно, щоб розуміти будь-яке явище не ізольовано, абстрактно, але конкретно, з точки зору його сутності. Воно не з'явиться автоматично як побічний результат ординарного навчання якомусь предмету. Для досягнення бажаного ефекту, потрібні постійні зусилля щодо його вдосконалення мислення. Для того щоб студенти мали змогу вдумливо й ґрунтовно зосередитися на поліпшуванні свого розумового потенціалу і збагатити сферу використання здобутих компетентностей, навчання критичного мислення має спиратися на численні приклади з соціально-політичної сфери життя.

Особливу значущість у викладанні соціально-політичних дисциплін має проблемне навчання, суттєвою частиною якого є спільна діяльність студентів, особливо робота в малих групах, яка доцільна для вирішення складних проблем. Протягом обміну думками спосіб, який здавався єдино правильним, може критично аналізуватися і коригуватися. Але, трапляється й так, що найкращий варіант не перемагає через недостатню аргументацію на його захист. Таким чином, студенти навчаються відстоювати власну точку зору, але й критично до неї відноситися прислуховуючись до контраргументів.

Ми виходимо з того, що формування критичного мислення протягом вивчення курсу «Соціально-політичні студії» сприятиме розвитку свободи, самостійності студентів, вдосконаленню гнучкості їх мислення, здатності до аргументованості й обґрунтованості, вміння розпізнавати логічні помилки тощо.

Практичне заняття з «Соціально-політичних студій» є практичним заняттям гуманітарної дисципліни, на якому здобувачі набувають вміння конспектувати першоджерела, усно викладати матеріал, писати реферати, а також захищати наукові положення і висновки. Зазвичай практичні заняття чергуються з лекціями, що вказується в розкладі занять. Передбачається, що студенти до кожного практичного заняття готують виступи, повідомлення, доповіді та активно беруть участь в дискусіях.

Тематика та зміст практичних занять.

Тема 1. Соціально-політичні студії як вчення про суспільство

Мета вивчення: проаналізувати «Соціально-політичні студії» як синтетичну навчальну дисципліну про суспільство.

Обсяг навчального часу: 2 год.

План.

1. Соціально-політичні студії: загальна характеристика та основні методи дослідження суспільства.

2. Специфіка соціологічного, політологічного та соціально-філософського знання про суспільство.

Література:

1. Воронянський О. В., Кулішенко Т. Ю., Скубій І. В. Політологія: підручник. Харків, ХНТУСГ імені Петра Василенка, 2017. 180 с.

2. Горпинич О. В., Клименко Ю. О., Москаленко Л. М., Труш М.С., Ятченко В.Ф. Соціологія: навчальний посібник для студентів. Київ : ДУТ, 2019. 235 с.

3. Соціологія: навчальний посібник для студентів. Романенко М., Сюй Цюань Яо. Соціологія: Підручник. К.: ЦНЛ, 2019. 808 с.

4. Соціологія // Навчальний контент (конспект або розширений план лекцій) з навчальної дисципліни для денної форми навчання. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2019. 157 с.

5. Скиртач В.М., Мартинов Р.С. *Формування критичного мислення в процесі вивчення курсу «Соціально-політичні студії» у вищій школі. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. Збірник наукових праць.* – Сєверодонецьк, 2021.

6. Талдикін О. В. Теорія влади. Структурно-логічні схеми і таблиці: Навч. посібник / О. В. Талдикін. Дніпро. Дніпропр. держ. універ. внутр. справ, 2020. 164 с.

Тематика есе:

1. Емпіричний і теоретичний рівні соціально-політичного знання.

2. Типи соціально-політичних методологій.

3. Теоретична, методологічна, практична, освітня і прогностична функції «Соціально-політичних студій».

4. Місце «Соціально-політичних студій» в системі соціально-гуманітарних наук і навчальних дисциплін.

Тема 2. Основні концепції дослідження суспільства

Мета вивчення: знати основні концепції дослідження суспільства, розуміти їх сутність і основні тенденції розвитку.

Обсяг навчального часу: 6 год.

План.

1. Типологія суспільства.
 - а. Формаційна концепція К. Маркса.
 - б. Теорія індустріального суспільства (Р. Арон, У. Ростоу),
 - в. Теорія постіндустріального суспільства (Д. Белл, А. Тоффлер).
2. Соціальне розвиток як тип соціальної зміни. Основні концепції прогресу і регресу, еволюції і революції як типів соціального розвитку.
3. Теорія модернізації. Органічна і неорганічна модернізація.
4. Теорія світових цивілізацій А. Тойнбі.
5. Концепції процесів глобалізації: причини, тенденції та протиріччя.
6. Структура світової системи - теорія І. Валлерштайна.

Література:

1. Арон Р. Етапи розвитку соціологічної думки. Пер.з фр. Г.Філіпчука. К. : Юніверс, 2004. 688 с.
2. Вебер, Макс Протестантська етика і дух капіталізму / пер. з англ. Олександр Погорілий. — К. : Наш Формат, 2018. 216 с.
3. Галушко К. Ю. [Дюркгайм Еміль](#). [Енциклопедія сучасної України](#) : у 30 т. [НАН України](#), [НТШ](#). — К. : [Інститут енциклопедичних досліджень НАН України](#), 2001–2020.
4. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях). за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів : ПП «Арал», 2018. 540 с.
5. Талдикін О. В. Теорія влади. Структурно-логічні схеми і таблиці: Навч. посібник / О. В. Талдикін. Дніпро. Дніпропр. держ. універ. внутр. справ, 2020. 164 с.
6. Фуко М. Наглядати й карати. Народження в'язниці. К : Comubook, 2020. 452 с.

Тематика есе:

1. Вчення про державу Платона.
2. Соціальні утопії Томаса Мора та Томмазо Кампанелли.
3. Вчення Н. Макіавеллі.
4. Теорія природного права і суспільного договору.
5. Ідея єдності суспільства і природи Ш. - Л. Монтеск'є.
6. Позитивізм, соціальна статика і соціальна динаміка О.Конта.
7. Натуралізм у соціально-політичній думці ХІХ – початку ХХ ст.
8. Соціальний дарвінізм: загальна характеристика.
9. Расово-антропологічний напрям у соціології.
10. Концепція “психології юрби” Г. Лебона.
11. Соціально-політичні теорії кінця ХІХ – початку ХХ ст.

12. Теорія соціокультурної динаміки П.О. Сорокіна.

Тема 3. Загальна характеристика суспільства

Мета вивчення: розуміти суспільство як систему, його основні характеристики, основні способи аналізу.

Обсяг навчального часу: 2 год.

План.

1. Поняття соціуму. Характеристика основних ознак суспільства.
2. Соціальна система і принципи системного аналізу. Проблема підсистем.
3. Взаємодія економічної, соціальної, політичної та духовної підсистем суспільства, їх відносна самостійність.

Література.

1. Андрущенко В. П., Губерський Л.В., Михальченко М.І. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія : Підручн. для вищ. навч. закл. Вид. 4-те, випр. та доп. К. : Юрінком Інтер, 2016. 552 с.
2. Горпинич О. В., Клименко Ю. О., Москаленко Л. М., Труш М.С., Ятченко В.Ф. Соціологія: навчальний посібник для студентів. Київ : ДУТ, 2019. 235 с.
3. Титаренко О. О. Соціологія: навчальний посібник. Київ : ДВ «Дакор», 2020. 210 с.
4. Соціологія: навчальний посібник для студентів. Романенко М., Сюй Цюань Яо. Соціологія: Підручник. К.: ЦНЛ, 2019. 808 с.
5. Соціологія // Навчальний контент (конспект або розширений план лекцій) з навчальної дисципліни для денної форми навчання. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2019. 157 с.

Тематика есе:

1. Структурний функціоналізм у розумінні суспільства.
2. Суспільство: координація чи субординація?
3. Динамічний аналіз суспільства.
4. Ідеологія.
5. Причини виникнення і основні ознаки соціальних спільнот і груп.
6. Феномен групового тиску і конформізму. Лідерство.

Тема 4. Освіта і наука як об'єкт соціально-політичного дослідження

Мета вивчення: розуміти освіту і науку як складні суперечливі феномени, аналізувати їх як впливові соціальні інститути.

Обсяг навчального часу: 2 год.

План.

1. Освіта у соціально-політичному вимірі.
2. Наука як об'єкт соціально-політичного дослідження.

Література:

1. Стан сучасного українського суспільства: цивілізаційний вимір. За наук. ред. М.О. Шульги. Київ : Інститут соціології НАН України, 2017. 198 с.
2. Титаренко О. О. Соціологія: навчальний посібник. Київ : ДВ «Дакор», 2020. 210 с.
3. Скиртач В.М. *Суб'єкт освіти і механізми дисциплінарної влади. Духовність особистості: методологія, теорія і практика.* Збірник наукових праць. – Сєверодонецьк, 2017. С.195 – 203
4. Фуко М. Наглядати й карати. Народження в'язниці. К : Komubook, 2020. 452 с.

Тематика есе:

1. Освіта як дисциплінарний інститут.
2. Соціально-політичні виміри освіти.
3. Соціально-політичні виміри науки.
4. Інституціональна побудова науки.
5. Наукові школи. Науково-педагогічні школи: концепція, напрями досліджень, результати.

Тема 5. Соціальні інститути, статуси і ролі.

Мета вивчення: розуміти сутність, структуру і функції соціальних інститутів, етапи їх становлення; аналізувати Соціальний статус особистості.

Обсяг навчального часу: 2 год.

План.

1. Поняття, структура і функції соціальних інститутів.
2. Етапи становлення соціальних інститутів. Фактори, що впливають на розвиток соціальних інститутів.
3. Соціальний статус особистості.
4. Ранжування статусів. Розбіжність рангів статусу в статусному наборі.
5. Соціальні ролі, їх характеристика.

Література.

6. Андрущенко В. П., Губерський Л.В., Михальченко М.І. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія : Підручн. для вищ. навч. закл. Вид. 4-те, випр. та доп. К. : Юрінком Інтер, 2016. 552 с.

7. Горпинич О. В., Клименко Ю. О., Москаленко Л. М., Труш М.С., Ятченко В.Ф. Соціологія: навчальний посібник для студентів. Київ : ДУТ, 2019. 235 с.
8. Титаренко О. О. Соціологія: навчальний посібник. Київ : ДВ «Дакор», 2020. 210 с.
9. Соціологія: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів/ за заг. ред. В. І. Докаша. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. 360 с.

Тематика есе:

1. Основні підходи в соціології до розуміння терміну «статус».
2. Характеристика та типологія статусів (елементи статусу, соціальний і особистий статус, приписуваний і статус, що досягається, статусний набір).
3. Виконання ролей. Рольове дистанціювання.
4. Рольові конфлікти і способи їх вирішення.
5. Особистість як соціальний феномен.

Тема 6. Конкретно-соціологічні дослідження.

Мета вивчення: розуміти структуру, типи, програму соціологічних досліджень, методи збору інформації.

Обсяг навчального часу: 2 год.

План.

1. Структура і типи соціологічних досліджень.
2. Програма соціологічного дослідження, її основні розділи.
3. Вибірка в соціологічному дослідженні, її види та способи побудови.
4. Характеристика практичних методів збору інформації
 - а. Опитування, анкетування
 - б. інтерв'ю
 - в. Спостереження і експеримент
 - г. Аналіз документів

Література:

1. Горпинич О. В., Клименко Ю. О., Москаленко Л. М., Труш М.С., Ятченко В.Ф. Соціологія: навчальний посібник для студентів. Київ : ДУТ, 2019. 235 с.
2. Стан сучасного українського суспільства: цивілізаційний вимір. За наук. ред. М.О. Шульги. Київ : Інститут соціології НАН України, 2017. 198 с.
3. Титаренко О. О. Соціологія: навчальний посібник. Київ : ДВ «Дакор», 2020. 210 с.
4. Калашнікова Л.В. Організація діяльності соціологічних служб: навч. посіб. Миколаїв : ЧДУ ім. П. Могили, 2016. 191 с.

5. Скиртач В.М., Мартинов Р.С. *Формування критичного мислення в процесі вивчення курсу «Соціально-політичні студії» у вищій школі. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. Збірник наукових праць.* – Сєверодонецьк, 2021.

6. Соціологія: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів/ за заг. ред. В. І. Докаша. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. 360 с.

Тематика есе:

1. Специфіка соціальної кваліметрії.
2. Вибірковий метод в соціології.
3. Класифікація методів збору соціологічної інформації.
4. Технологія збору первинної соціологічної інформації.
5. Специфіка застосування методів математичного аналізу за соціологічними даними.
6. Технології обробки соціологічної інформації.

Тема 7. Загальна характеристика політології

Мета вивчення: розуміти політологію як інтегральна наука про політику, владу, політичні системи, процеси, політологічні методи дослідження.

Обсяг навчального часу: 2 год.

План.

1. Об'єкт і предмет політології. Політологія як інтегральна наука про політику, владу, політичні системи, процеси.
2. Поняття політичного. Система категорій політології.
3. Методології аналізу політичних явищ.

Література:

1. Воронянський О. В., Кулішенко Т. Ю., Скубій І. В. Політологія: підручник. Харків, ХНТУСГ імені Петра Василенка, 2017. 180 с.

2. Стан сучасного українського суспільства: цивілізаційний вимір. За наук. ред. М.О. Шульги. Київ : Інститут соціології НАН України, 2017. 198 с.

3. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях). за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів : ПП «Арал», 2018. 540 с. Соціологія: навчальний посібник для студентів. Романенко М., Сюй Цюань Яо. Соціологія: Підручник. К.: ЦНЛ, 2019. 808 с.

4. Соціологія // Навчальний контент (конспект або розширений план лекцій) з навчальної дисципліни для денної форми навчання. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2019. 157 с.

5. Скиртач В.М., Мартинов Р.С. *Формування критичного мислення в процесі вивчення курсу «Соціально-політичні студії» у вищій школі. Духовність*

особистості: методологія, теорія і практика. Збірник наукових праць. –
Севєродонецьк, 2021.

Тематика есе:

1. Поняття, структура і функції політики.
2. Інституційні та поведінкові аспекти політики.
3. Людина і політика.
4. Види політичної поведінки та її регуляція. Специфіка масової поведінки.

Публіка і натовп.

5. Політична діяльність і її види.
6. Цілі і засоби політики. Сила і насильство.
7. Правова політика.
8. Співвідношення економіки, політики і права.
9. Політика, наука, інформація, релігія.
10. Співвідношення політики і моралі. Політика і гроші.

Тема 8. Влада і політика

Мета вивчення: розуміти сутність влади, її основні види, функції і методи політичної влади, характеристику політичних режимів.

Обсяг навчального часу: 2 год.

План.

1. Природа, необхідність і види влади. Функції і методи політичної влади.
2. Політичний режим: поняття і види.

Література:

1. Воронянський О. В., Кулішенко Т. Ю., Скубій І. В. Політологія: підручник. Харків, ХНТУСГ імені Петра Василенка, 2017. 180 с.

2. Стан сучасного українського суспільства: цивілізаційний вимір. За наук. ред. М.О. Шульги. Київ : Інститут соціології НАН України, 2017. 198 с.

3. Вальорска М. Агнешка Діпфейк та дезінформація. [пер. з нім. В Олійника]. - Київ : Акад. укр. преси, Центр вільної преси, 2020. 33 с.

4. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях). за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів : ПП «Арал», 2018. 540 с.

5. Скиртач В.М., Мартинов Р.С. *Формування критичного мислення в процесі вивчення курсу «Соціально-політичні студії» у вищій школі. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. Збірник наукових праць. – Севєродонецьк, 2021.*

6. Фуко М. Наглядати й карати. Народження в'язниці. К : Komubook, 2020. 452 с.

Тематика есе:

1. Влада як вольове відношення, здатність керувати поведінкою людей.
2. Біологічний, психологічний, соціологічний, філософський підходи до пояснення природи влади.
3. Легітимність політичної влади і її типи.
4. Влада і опозиція.
5. Загальна характеристика демократичного, авторитарного і тоталітарного політичних режимів.

Тема 9. Соціальні відхилення та конфлікти.

Мета вивчення: розуміти соціальні теорії природи відхилень, сутність і способи вирішення політичних конфліктів.

Обсяг навчального часу: 2 год.

План.

1. Соціальні норми і відхилення.
2. Причини, сутність і типологія політичних конфліктів.

Тематика есе:

1. Поняття і класифікація девіантної поведінки.
2. Соціальні теорії природи відхилень.
3. Конфлікт і консенсус в політиці.
4. Міждержавні, міжнаціональні, релігійні конфлікти.
5. Способи врегулювання політичних конфліктів. Міжнародний досвід вирішення конфліктів.
6. Політичний плюралізм: поняття, принципи.

Література:

1. Воронянський О. В., Кулішенко Т. Ю., Скубій І. В. Політологія: підручник. Харків, ХНТУСГ імені Петра Василенка, 2017. 180 с.
2. Стан сучасного українського суспільства: цивілізаційний вимір. За наук. ред. М.О. Шульги. Київ : Інститут соціології НАН України, 2017. 198 с.
3. Вальборска М. Агнешка Діпфейк та дезінформація. [пер. з нім. В Олійника]. - Київ : Акад. укр. преси, Центр вільної преси, 2020. 33 с.
4. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях). за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів : ПП «Арал», 2018. 540 с.
5. Соціологія // Навчальний контент (конспект або розширений план лекцій) з навчальної дисципліни для денної форми навчання. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2019. 157 с.
6. Скіртач В.М., Мартинов Р.С. *Формування критичного мислення в процесі вивчення курсу «Соціально-політичні студії» у вищій школі. Духовність*

особистості: методологія, теорія і практика. Збірник наукових праць. – Северодонецьк, 2021.

7. Фуко М. Наглядати й карати. Народження в'язниці. К : Komubook, 2020. 452 с.

Практичні заняття проводяться з використанням форм інноваційних технологій: дискусії (групові), з використанням презентаційної доповіді або реферату з елементами дослідницького методу навчання, можуть бути організовані в формі круглого столу, а також пост тесту і активних форм теоретичного і практичного навчання (складання документів, рольова (ділова) гра, рішення задач, коментування відповідей або результатів при вирішенні завдань, оцінка результатів вирішення завдань та інші).

Для вирішення вище означених питань рекомендується:

Форми інноваційних технологій

1. Дискусія - форма навчальної роботи, в рамках якої бакалаври висловлюють свої думки щодо проблеми, заданої викладачем. Проведення дискусій з проблемних питань передбачає написання бакалаврами есе, тез або рефератів із запропонованої тематики.

2. Дискусія групова - метод організації спільної колективної діяльності, що дозволяє в процесі безпосереднього спілкування шляхом логічних доводів впливати на думки, позиції і установки учасників дискусії. Метою дискусії є інтенсивне і продуктивне рішення групової задачі. Метод групової дискусії забезпечує глибоке опрацювання наявною інформацією, можливість висловлювання студентами різних точок зору із заданої викладачем проблеми, тим самим, сприяючи виробленню адекватного в даній ситуації рішення. Метод групової дискусії збільшує залученість учасників у процес цього рішення, що збільшує ймовірність його реалізації. Даний комплекс методів навчання використовується в навчальному процесі при проведенні практичних занять з усіх тем дисципліни.

3. Доповідь (Презентація) - публічне сповіщення, що представляють собою розгорнутий виклад певної теми, питання програми. Доповідь може бути представлена різними учасниками процесу навчання: викладачем, запрошеним експертом, бакалавром, групою бакалаврів. Доповіді спрямовані на більш глибоке вивчення лекційного матеріалу або розгляду питань для додаткового вивчення. Даний метод навчання використовується в навчальному процесі при проведенні практичних занять з усіх тем дисципліни.

4. Інтерактивні методи навчання - методи навчання, при яких сам процес передачі інформації побудований на принципі активної взаємодії викладача і бакалавра. Він передбачає велику активність бакалавра, його творче переосмислення отриманих відомостей. Основні критерії інтерактивної моделі навчання: можливість неформальної дискусії, вільного викладу матеріалу, наявність групових завдань, які вимагають колективних зусиль, ініціативність бакалавра, постійний контроль під час семестру, виконання письмових робіт. Інтерактивні методи включають: метод презентації, дискусії, методи контролю, метод тестування тощо.

5. Дослідницький метод навчання - організація навчання на основі пошукової, пізнавальної діяльності бакалаврів шляхом постановки викладачем пізнавальних і практичних завдань, що вимагають самостійного творчого рішення. Сутність дослідницького методу навчання обумовлена його функціями. Цей метод організує творчий пошук і застосування знань, він є умовою формування інтересу, потреби у творчій діяльності, в самоосвіті. Основна ідея дослідницького методу навчання полягає у використанні наукового підходу до вирішення тієї чи іншої навчальної задачі. Робота бакалаврів в цьому випадку будується за логікою проведення класичного наукового дослідження з використанням усіх науково - дослідних методів і прийомів, характерних для діяльності вчених.

Основні етапи організації навчальної діяльності при використанні дослідницького методу:

1. Визначення загальної теми дослідження, предмета і об'єкта дослідження.
2. Виявлення та формулювання загальної проблеми.
3. Формулювання гіпотез.
4. Визначення методів збору і обробки даних у підтвердженні висунутих гіпотез.
5. Збір даних.
6. Обговорення отриманих даних.
7. Перевірка гіпотез.
8. Формулювання понять, узагальнень, висновків.
9. Застосування висновків.

Даний комплекс методів навчання використовується в навчальному процесі при виконанні бакалаврами практичних занять з використанням спеціально розробленого практикуму.

6. Пост-тест - тест на оцінку, що дозволяє перевірити знання студентів з пройдених тем. Даний метод навчання використовується в навчальному процесі при проведенні тестування з виконанням атестаційного педагогічного вимірювання для оцінки якості знань бакалаврів з дисципліни.

7. Круглий стіл - один з найбільш ефективних способів для обговорення гострих, складних і актуальних на поточний момент питань у сфері логіки, обміну досвідом та творчих ініціатив. Така форма занять дозволяє краще засвоїти матеріал, знайти необхідні рішення в процесі ефективного діалогу на практичному занятті за темами дисципліни (1, 6, 7 теми).

Наукова дискусія є формою навчальної роботи, в рамках якої бакалаврами висловлюють свою думку щодо проблеми, що задана викладачем. Проведення дискусії з проблемних питань передбачає перед початком дискусії написання есе, тез або рефератів із запропонованої тематики.

Есе - жанр філософської, естетичної, літературно-критичної, науково-публіцистичної літератури, що поєднує та підкреслює індивідуальну позицію автора з невимушеним, оригінальним її викладом, орієнтованим на розмовну мову.

Основна мета написання науково-публіцистичного есе - висловити особисту точку зору автора на конкретну проблему, виклавши при цьому її гранично чітко і коротко; показати власну позицію автора. Науково-публіцистичне есе характеризують такі особливості:

1. Відбивається особиста точка зору автора з конкретного питання або проблеми, при цьому чітко показується власна позиція.

2. Передбачається вільний, оригінальний виклад тексту есе.

3. Есе готується в стилі близькому до розмовної мови, що характеризується вільним лексичним складом мови, образністю й афористичністю.

4. Дослідження не повинно претендувати на занадто глибокий аналіз, досить обмежитися міркуваннями, яскравими враженнями.

5. При підготовці есе важливий не великий обсяг, а конкретність теми дослідження.

6. Стель есе характеризується невимушеним, своєрідним, оригінальним, образним викладом думки.

7. Від інших форм наукового дослідження есе відрізняється особливий синтаксис: наявність неповних речень, крапок тощо.

8. Дослідження не вимагає викладу концепції, а тільки власного враження про неї, умовиводів, висновків автора.

Структура есе передбачає наступне.

1. Невеликий обсяг: 10 - 15 сторінок.

2. Відповідність задумам автора обраної ним форми. На початку роботи вказується тема есе.

4. Актуальність теми підкреслюється особистою позицією автора, яка в даному випадку за визначенням є актуальною.

5. Невеликі (у вільній формі) вступна і заключна частини, які необхідні для визначення цілей і позицій автора, його висновків.

6. Список літератури може бути представлений у вільній формі.

7. Використання схем, діаграм, таблиць, розрахунків, що ілюструють основні висновки автора.

8. Демонстрація власної позиції автора (виклад позицій інших авторів може бути гранично коротким, але має відчуватися знання автором цих позицій).

9. Посилання на використану літературу.

10. Наявність в роботі елементів прихованого діалогу, полеміки з оппонентами тощо.

11. Вільна композиція, яка повинна тільки підкреслювати глибокі знання і переконання автора за обраною ним темою.

Тези - форма запису, що відображає по пунктам основні положення роботи (дослідження), за допомогою якої передається основний зміст. Тези формують коротку систему знань.

Теми рефератів

1. Основні етапи розвитку політичної науки.
2. Основні парадигми і школи політології.
3. Політологія замість ідеології: чи необхідна політична освіта демократичному суспільству?
4. Хто є хто у світовій політичній науці.
5. Методика політологічного дослідження.
6. Політологія в системі гуманітарної освіти.
7. Порівняльна і прикладна політологія.
8. Співвідношення політології і політичної антропології.
9. Системний підхід і комп'ютерне моделювання в політичному прогнозуванні.
10. Політична наука в сучасній Україні: основні завдання, шляхи розвитку і перспективи.
11. Принцип справедливості в «ідеальній державі» Платона.
12. Вчення Аристотеля про найкращий устрій суспільства.
13. Мораль і політика у вченнях Конфуція і Макіавеллі.
14. Ідеї Ш. Монтеск'є про поділ влади.
15. Порівняльний аналіз вчень про державу Т. Гоббса і Дж. Локка.
16. Консервативна думка в Росії: М. Данилевський, К. Леонт'єв, К. Победоносцев.
17. Політичні ідеї російського післяжовтневого зарубіжжя (М. Бердяєв, С. Франк, Г. Федотов, І. Ільїн).
18. Ідейна боротьба в українській політичній думці початку ХХ ст.: «самостійники» і «автономісти» (М. Міхновський, Д. Донцов, М. Грушевський, В. Вінниченко).
19. «Український титан» М.П. Драгоманов і його погляди на політику.

20. Дослідження проблем влади в українській політичній думці (В. Ліпінський, М. Хвилевий).
21. У джерел елітизму: Парето, Моска, Міхельс.
22. Українська історія з погляду концепції циркуляції еліт.
23. Реформи в пострадянській Україні: чи відбулася зміна еліт?
24. Політичні портрети сучасних українських лідерів.
25. Лобізм у політичному житті західних країн.
26. Теорії соціальних класів: між Марксом і Вебером.
27. Соціальні групи і політична поведінка.
28. Сучасні концепції еліти.
29. Харизматичне лідерство.
30. Політико-психологічні концепції лідерства.
31. Партиїні орієнтації українського електорату.
32. Порівняльний аналіз партійних систем у країнах СНД.
33. Порівняльна характеристика партійних систем у розвинутих і перехідних суспільствах.
34. Електоральні стратегії українських партій.
35. Партія як соціальний і правовий інститут.
36. Партії на виборах, у парламенті й уряді.
37. «Залізний закон олігархізації» Р. Міхельса.
38. Опозиція і її роль у політичному житті.
39. Групи інтересів в українській політиці: структура, механізм діяльності, ефективність.
40. У джерел партології: Дж. Брайс, Р. Міхельс, М. Острогорський.
41. Формування громадянського суспільства в сучасній Україні: проблеми і перспективи.

42. Структурний функціоналізм як методологічна основа теорії політичної системи.

43. Порівняльний аналіз концептуальних моделей політичних систем Д. Істона і Г. Алмонда.

44. Концепція громадянського суспільства: ідейні джерела й основні віхи формування.

45. Громадянське суспільство в країнах Заходу, Сходу, Африки і Латинської Америки.

Варіанти контрольних робіт на практичних заняттях:

ВАРІАНТ 1

1. Соціально-політичні студії – це система знань

- 1) про розвиток і становлення суспільства.
- 2) про суспільство і політику, організацію суспільно-політичних відносин й процесів.
- 3) про функціонування політичної системи.
- 4) про методи збору соціологічної інформації.

2. Яка з нижче перерахованих груп понять представляє основні категорії соціально-політичних студій?

- 1) інституціоналізація, маргінальність, соціальна стратифікація;
- 2) політична соціалізація, легітимність, партії, режими;
- 3) соціально-політична діяльність, соціально-політичні технології, соціально-політична дихотомія, соціально-політичні тенденції;
- 4) законодавчі акти, правові принципи, норми кодексу.

3. Прогностична функція соціально-політичних студій полягає:

- 1) у магічному пророкуванні майбутнього;
- 2) у виробленні єдиної ідеології у всіх громадян;
- 3) у виробленні здатності раціонально оцінювати соціально-політичні процеси;
- 4) у залученні індивіда до певної політичної культури.

4. Соціальна структура це:

- 1) поділ соціального простору на підпростори, до яких належать економічне, політичне, соціальне, культурне поле;
- 2) сукупність соціальних позицій в межах того або іншого соціального простору;

- 3) сукупність сталих соціальних взаємодій, які включають людей в суспільство як представників тих або інших великих соціальних груп, організацій, інститутів;
- 4) основні соціальні ролі, що властиві цьому суспільству, організації, сімейній групі і тому подібне.

5. Соціально-професійна структура відображає:

- 1) співвідношення між керівною ланкою і виконавцями;
- 2) популярність професій в сучасному суспільстві;
- 3) співвідношення між зайнятим і незайнятим населенням;
- 4) поділ населення за характером і змістом праці.

6. Стратифікація це:

- 1) синонім соціальної структури;
- 2) процес розчленування складних понять на простіші;
- 3) перехідний період від традиційного до індустріального суспільства;
- 4) нерівність соціального положення різних верств суспільства.

7. Для "закритих" стратифікаційних систем характерним є:

- 1) високий рівень соціальної мобільності;
- 2) низький рівень соціальної мобільності;
- 3) рівень соціальної мобільності приблизно однаковий і в "відкритих" і в "закритих" соціально-стратифікаційних системах;
- 4) тип стратифікаційної системи не впливає на рівень мобільності.

8. Стан особи або спільності, що знаходяться на межі різних культур, соціальних груп, називають:

- 1) соціальною мобільністю;
- 2) соціальною стратифікацією;
- 3) маргінальністю;
- 4) соціальною структурою.

9. Соціальні інститути - це:

- 1) історично сформовані, стійкі форми організації спільної діяльності людей;
- 2) соціальні організації і установи, що функціонують в суспільстві;
- 3) групи людей, що виконують певні функції в суспільстві;
- 4) нашарування груп в суспільстві, що мають різний доступ до соціальних благ.

10. Що з переліченого НЕ відноситься до явних функцій освіти:

- 1) соціалізація підростаючого покоління;
- 2) функція формування середовища спілкування;
- 3) передача знань, навичок і досвіду від покоління до покоління;
- 4) підготовка до трудової діяльності.

11. Релігійні інститути, перш за все, виконують функцію:

- 1) виробництва, обміну і розподілу матеріальних благ і послуг;
- 2) встановлення, підтримання та виконання влади;
- 3) задоволення духовних потреб;
- 4) духовного і фізичного відтворення населення.

12. Серед політичних соціальних інститутів виділяють:

- 1) рекламу;
- 2) освіту;

- 3) мистецтво;
- 4) політичні партії.

13. Для сучасної моделі сім'ї характерно:

- 1) патріархальна владна структура сім'ї;
- 2) низький рівень соціальної та географічної мобільності;
- 3) культура «малодітності» з втручанням в репродуктивний цикл;
- 4) мала кількість розлучень.

14. Різновид культури, норми і цінності якої не тільки відрізняються від загальноприйнятих, але і протистоять їм, називається ...

- 1) панівна культура.
- 2) масова культура.
- 3) субкультура.
- 4) контркультура.

15. Зразки і правила поведінки, виконання яких очікується від членів суспільства і підтримується за допомогою санкцій, називаються ...

- 1) норми.
- 2) технологія.
- 3) цінності.
- 4) символи.

16. Сучасна популярна музика належить до ...

- 1) елітарної культури.
- 2) контркультури.
- 3) народної культури.
- 4) масової культури.

17. За сферою впливу виокремлюють такі види політики:

- 1) внутрішню, зовнішню;
- 2) економічну, соціальну, культурну;
- 3) короткострокову, середньострокову, довгострокову;
- 4) стратегічну і тактичну.

18. Наука про владу називається:

- 1) партіологією;
- 2) біхевіоризмом;
- 3) кратологією;
- 4) геронтократією.

19. Юридичне обґрунтування законності політичної влади позначається терміном:

- 1) традиційне панування;
- 2) легальність;
- 3) легітимність;
- 4) тоталітаризм.

20. Яка з перелічених ознак притаманна авторитарному режиму?

- 1) обмеження виборності органів державної влади та перетворення парламенту на придаток виконавчої влади;
- 2) терор, насилля, примус як методи управління;
- 3) існування тільки однієї політичної партії;

4) підкорення меншості більшості.

21. Суб'єктами політичного процесу є:

- 1) індивіди та соціальні групи,
- 2) політичні партії,
- 3) державні органи,
- 4) всі відповіді вірні.

22. Прикладом якого типу політичного процесу є прийняття Верховною Радою Закону України про медичну реформу

- 1) базового,
- 2) тіньового,
- 3) периферійного,
- 4) зовнішньополітичного

23. Масова стихійна дія, що має високий ступінь інтенсивності –це

- 1) революція,
- 2) реформа,
- 3) бунт,
- 4) демонстрація.

24. Який політичний процес вимагає офіційного дозволу властей

- 1) революція,
- 2) бунт,
- 3) страйк,
- 4) демонстрація.

25. Які форми політичної участі виділяють за масштабами?

- 1) активна, пасивна;
- 2) місцева, державна;
- 3) загальна, обмежена;
- 4) мирна, насильницька.

26. Процес засвоєння індивідом політичних знань, норм і цінностей це :

- 1) політична участь;
- 2) політична адаптація;
- 3) політична соціалізація;
- 4) політичне моралізування.

27. Хто є творцем концепції трьох форм лідерства – традиційного, харизматичного, раціонально-легального?

- 1) Н. Макіавеллі;
- 2) Ж. Ж. Руссо;
- 3) Ш.Л. Монтеск'є;
- 4) М. Вебер.

28. Лідерів, які направляють всю свою активність і всі свої дії на обґрунтування необхідності збереження суспільства в його сучасному виді називають:

- 1) демократами;
- 2) реформаторами;
- 3) революціонерами;
- 4) консерваторами.

29. Формальний контроль – це...

- 1) контроль членів сім'ї;
- 2) контроль з боку соціального оточення;
- 3) контроль з боку державних органів;
- 4) самоконтроль особистості.

30. Що не є різновидом девіації?

- 1) злочин.
- 2) суїцид.
- 3) участь у виборах.
- 4) аморальний вчинок.

Відкриті питання, на які потрібно надати розгорнуту відповідь

1. Дайте визначення поняттям «соціальна структура суспільства». Розкрийте основні види підструктур сучасного суспільства
2. Назвіть функції, які властиві всім соціальним інститутам.
3. Наведіть по два приклади класичної та сучасної народної культури.
4. Що являє собою структура влади? Які її основні елементи?

ВАРІАНТ 2

1. Предметом дослідження соціально-політичних студій виступає:

- 1) соціальні принципи розвитку суспільства;
- 2) економічні ознаки суспільств;
- 3) політичні відносини в суспільстві;
- 4) соціальна і політична сфери суспільства.

2. Яка з функцій соціально-політичних студій допомагає забезпечувати вплив індивідів, інститутів на соціально-політичний процес?

- 1) гносіологічна;
- 2) прогностична;
- 3) регулятивна;
- 4) світоглядна.

3. У чому полягає сенс гносеологічної функції соціально-політичних студій?

- 1) У визначенні та розробці можливого сценарію політичного розвитку суспільства.
- 2) У накопиченні та систематизації знань про суспільно-політичні процеси.
- 3) У розробці ефективних методів проведення соціологічного дослідження.
- 4) У прогнозуванні розвитку соціальних процесів.

4. Яким поняттям можна визначити внутрішньо неорганізовані тимчасові збори людей, що мають просторову близькість, загальні зовнішні стимули, інтереси і емоційну спільність, які реагують на поведінку один одного

- 1) аудиторія;
- 2) клас;

- 3) соціальна агрегація;
- 4) натовп.

5. Кафедра викладачів є прикладом:

- 1) малої соціальної групи;
- 2) соціальної агрегації;
- 3) великої соціальної групи;
- 4) неформальної групи.

6. Групи, які самостійно створюють правила поведінки в них, не мають формальних статутів мають назву:

- 1) соціальна організація;
- 2) неформальна група;
- 3) маса;
- 4) соціальний інститут.

7. Пан "Х" був студентом, став інженером, а пізніше став державним службовцем високого рангу. Це приклад:

- 1) горизонтальної мобільності;
- 2) вертикальних переміщень по соціально-стратифікаційних сходах;
- 3) вимушеної мобільності;
- 4) міжпоколінної мобільності.

8. Термін "соціальна стратифікація" означає:

- 1) нерівність людей і сімей в соціальному просторі, коли особи з об'єктивних причин належать до різних прошарків, які займають "вищі" або "нижчі" соціальні позиції;
- 2) можливість послідовної мобільності суб'єктів від однієї до іншої позиції соціального простору за умов, якщо поведінка і соціальні успіхи людини відповідають громадським очікуванням;
- 3) поділ соціології на окремі галузі залежно від наявності структурних елементів в сучасних суспільствах;
- 4) поділ широких соціальних понять на конкретніші наукові терміни.

9. Типовим прикладом маргінала є:

- 1) емігрант;
- 2) економіст;
- 3) студент;
- 4) дитина.

10. Дисфункція соціального інституту - це:

- 1) невідповідність діяльності соціального інституту наявним соціальним потребам;
- 2) латентна функція соціального інституту;
- 3) функція, для виконання якої створювався даний соціальний інститут;
- 4) соціальний інститут не має дисфункцій.

11. Економічні інститути, перш за все, виконують функцію:

- 1) виробництва, обміну і розподілу матеріальних благ і послуг;
- 2) розподілу політичної влади; підтримки законів, правил і стандартів;
- 3) задоволення духовних потреб;
- 4) духовного і фізичного відтворення населення.

12. Соціалізуюча функція інституту освіти полягає в:

- 1) залученні індивідів до соціальних цінностей і норм;
- 2) формуванні висококваліфікованих фахівців;
- 3) підготовці соціальних працівників;
- 4) передачі знань, навичок і досвіду від покоління до покоління.

13. Моногамія - це шлюб між:

- 1) одним чоловіком і кількома жінками;
- 2) однією жінкою і декількома чоловіками;
- 3) декількома жінками і кількома чоловіками;
- 4) одним чоловіком і однією жінкою.

14. Поняття і речі, які несуть в собі певний сенс, який зрозумілий і має значення для людей однієї культури, називаються ...

- 1) Мова.
- 2) Цінності.
- 3) Символи.
- 4) Норми.

15. Класичні музика, живопис і література належать до...

- 1) Елітарної культури.
- 2) Контркультури.
- 3) Народної культури.
- 4) Масової культури.

16. До функцій культури не належить:

- 1) Функція соціального контролю.
- 2) Регулятивна функція.
- 3) Функція соціалізації.
- 4) Репродуктивна функція.

17. Цінності поділяють на:

- 1) Економічні та політичні.
- 2) Матеріальні та духовні.
- 3) Моральні та естетичні.
- 4) Правильні всі відповіді.

18. Влада у найбільш узагальненому визначенні це:

- 1) узгодження кимось (людиною, організацією) дій учасників тих чи інших процесів;
- 2) встановлення певного порядку у суспільстві;
- 3) такий порядок у суспільстві, коли хтось має можливість виявляти свою волю, незалежно від супротиву;
- 4) можливість однієї особи або певної групи підпорядкувати собі волю інших та домогтися виконання цієї волі;

19. Економічні ресурси влади припускають:

- 1) застосування санкцій і використання озброєних формувань;
- 2) використання і контролювання матеріальних ресурсів благ;
- 3) розподіл позицій на соціальних сходинах;
- 4) контроль над науковими знаннями, інформацією і засобами їх розповсюдження.

20. Ерозії влади запобігає такий фактор:

- 1) децентралізація влади;
- 2) корупція;
- 3) державна монополія ЗМІ;
- 4) всі відповіді правильні.

21. Що з перерахованого зазвичай відноситься до засобів легітимізації влади?

- 1) більш широке використання примусу;
- 2) заборона політичних партій і опозиційної преси;
- 3) протистояння між законодавчою й виконавчою гілками влади;
- 4) забезпечення високого рівня і життя населення

22. Яка з перерахованих ознак властива демократичному режиму?

- 1) вільні вибори;
- 2) домінування командних, адміністративних методів здійснення влади;
- 3) терор, насильство, примус як методи управління;
- 4) існування тільки однієї політичної партії.

23. Характер і конкретний зміст політичного процесу визначається:

- 1) кількістю політичних партій в країні,
- 2) наявністю середнього класу,
- 3) особливостями політичної системи,
- 4) всі відповіді правильні.

24. Які типи політичних процесів виділяють залежно від значущості

- 1) тривалі і короткострокові,
- 2) повсякденні, історичні, еволюційні,
- 3) відкриті і тіньові,
- 4) базові і периферійні.

25. Прикладом якого типу політичного процесу є перехід від тоталітарного до демократичного режиму.

- 1) периферійного,
- 2) тіньового,
- 3) тривалого,
- 4) короткострокового.

26. Які форми політичної участі виділяють за критерієм законності?

- 1) активна, пасивна;
- 2) місцева, державна;
- 3) загальна, обмежена;
- 4) конвенціональна, неконвенціональна.

27. Що таке політична соціалізація?

- 1) вплив держави на економіку;
- 2) діяльність партії по завоюванню й реалізації влади;
- 3) процес залучення до політики й політичних цінностей.
- 4) організація політичної фракції.

28. Яка теорія розглядає лідерство як сукупність певних психологічних властивостей особистості?

- 1) теорія рис;

- 2) ситуаційна теорія;
- 3) теорія конститuentів;
- 4) психологічна.

29. Політичним лідером вважається особа, яка:

- 1) здійснює керівництво партією;
- 2) здійснює адміністративне управління;
- 3) має великий авторитет у суспільстві;
- 4) має вплив на творчу інтелігенцію.

30. До якого типу санкцій відноситься санкція на арешт?

1. Формально позитивна.
2. Неформально позитивна.
3. Формально негативна.
4. Неформально негативна.

Відкриті питання, на які потрібно надати розгорнуту відповідь

1. Які види соціальних груп залежно від розміру групи і характеру взаємодії її членів виділяються? Наведіть приклади кожного вищезазначеного виду до яких Ви належите.
2. Наведіть по два приклади актуальних для сучасної української культури символів, цінностей та норм.
3. Які типи легітимного панування виділяв М.Вебер
4. В чому суть політичної соціалізації?

ВАРІАНТ 3

1. Предметом вивчення соціально-політичних студій виступають:

- 1) закономірності розвитку природи, суспільства й людського мислення;
- 2) соціальні відносини, що реалізуються через соціальні механізми функціонування й розвитку суспільства;
- 3) закономірності становлення і функціонування соціальної і політичної сфер суспільства;
- 4) закономірності зміни економічних інститутів і норм у процесі еволюції суспільства.

2. Прогностична функція соціально-політичних студій полягає:

- 1) у визначенні відповідності програм і цілей суспільного розвитку можливостям суспільства;
- 2) у залученні індивідів і груп до певної політичної культури;

3) у розробці альтернативних сценаріїв майбутнього соціального і політичного розвитку;

4) у виробленні єдиної ідеології у всіх громадян.

3. Під демографічною структурою ми розуміємо:

1) графічне зображення розділення на вікові і гендерні групи;

2) поділ на гендерні, вікові і групи по сімейному стану і систему соціальних стосунків між ними;

3) поділ населення за ознакою місця проживання і відповідний тип стосунків;

4) поділ на городян і жителів села і відношення між ними.

4. До малих груп відносяться об'єднання людей:

1) з кількістю членів від двох і максимум до 25, які знаходяться у безпосередньому контакті, персонально спілкуються і вирішують загальні завдання;

2) групи, що діють в невиробничій сфері (сусідські, дружні);

3) якщо їх члени мешкають спільно в загальному домоволодінні;

4) чисельність яких менше 100 чоловік.

5. Який випадок повністю відповідає поняттю горизонтальної мобільності?

1) закінчення середньої школи;

2) звільнення з посади;

3) отримання спадку;

4) перехід студента з одного державного ВНЗ в інший без зміни спеціальності.

6. Інституціоналізація - це:

1) процес становлення науково-дослідних і навчальних інститутів;

2) процес розвитку соціальної організації;

3) процес упорядкування, формалізації і стандартизації соціальних зв'язків;

4) процес формування особистості.

7. Релігійні інститути, перш за все, виконують функцію:

1) виробництва, обміну і розподілу матеріальних благ і послуг;

2) встановлення, підтримання та виконання влади;

3) задоволення духовних потреб;

4) духовного і фізичного відтворення населення.

8. Нуклеарна (проста) сім'я складається з:

1) подружжя і її дітей, які від них залежать;

2) подружжя, дітей та інших родичів;

3) дитини і одного з батьків;

4) всі варіанти відповіді є вірними.

9. Соціально-статусна функція сім'ї полягає в:

1) біологічному відтворенні населення;

2) наданні певного соціального статусу членам сім'ї;

3) отриманні психологічного захисту і емоційної підтримки;

4) спільному веденню господарства і наданні побутових послуг.

10. До тенденцій розвитку сучасної сім'ї можна віднести:

1) збільшення розмірів сім'ї;

2) збільшення числа розлучень;

- 3) збільшення середньої тривалості шлюбів;
- 4) зменшення числа дітей, народжених поза шлюбом.

11. Професійну культуру лікарів можна назвати. ..

- 1) панівною культурою.
- 2) масовою культурою.
- 3) субкультурою.
- 4) контркультурою.

12. Пісні, танці і казки, які створювалися людьми в процесі повсякденної взаємодії, належать до ...

- 1) елітарної культури.
- 2) контркультури.
- 3) народної культури.
- 4) масової культури.

13. Серед наведених продуктів діяльності вкажіть ті, які не належать до матеріально-предметних:

- 1) автомобілі.
- 2) картини.
- 3) музичні твори.
- 4) ювелірні прикраси.

14. Правила поведінки, очікування, і стандарти, які регулюють взаємодію між людьми, вказують на дозволена і недозволена поведінку в певних ситуаціях, мають назву:

- 1) норми.
- 2) соціалізація.
- 3) мотив.
- 4) цілі.

15. До функції культури можна віднести:

- 1) адаптацію і соціалізацію.
- 2) регуляцію поведінки людини.
- 3) ідентифікацію особистості і інтеграцію людей.
- 4) правильні всі відповіді.

16. Який з наведених об'єктів належить до матеріальної культури?

- 1) ритуал.
- 2) свято.
- 3) наукове відкриття.
- 4) картина.

17. На якому рівні здійснюється політика, яка включає рішення місцевих проблем?

- 1) на нижчому;
- 2) на локальному;
- 3) на національному;
- 4) на міжнародному;

18. Класи, нації, соціальні групи, політичні партії, які беруть участь у політичному житті, — це:

- 1) суб'єкт політики;

- 2) гравці політики;
- 3) структура політики;
- 4) основа політики.

19. Що таке легітимність влади?

- 1) характеристика стабільності влади;
- 2) миролюбна зовнішня політика держави;
- 3) відповідність дій політичної еліти законам даної держави;
- 4) характеристика відносини маси громадян або підданих до влади.

20. Хто із названих вчених виділяв три типи легітимності влади?

- 1) Ж. Ж. Руссо;
- 2) Ш. Л. Монтеск'є;
- 3) М. Вебер;
- 4) К. Маркс.

21. Сукупність засобів та методів здійснення політичної влади, це:

- 1) політичний плюралізм;
- 2) розподіл влади;
- 3) політична система;
- 4) політичний режим.

22. Чи вірні наступні визначення поняття політичний процес?

А) Політичний процес – це специфічна взаємодія суб'єктів політики і носіїв політичної влади на основі політичних ролей і функцій, що вони виконують;

Б) Політичний процес – це сукупна діяльність всіх суб'єктів політичних відносин, що пов'язана з формуванням, розвитком, перетворенням і функціонуванням політичної системи та опосередковує публічну владу.

- 1) вірно тільки А,
- 2) вірно тільки Б,
- 3) вірні обидва визначення,
- 4) обидва визначення не вірні

23. Які типи політичних процесів виділяють з погляду публічності протікання

- 1) тривалі і короткострокові,
- 2) повсякденні, історичні, еволюційні,
- 3) відкриті і тіньові,
- 4) базові і периферійні.

24. Прикладом якого типу політичного процесу є рішення уряду про перенесення робочих днів

- 1) базового,
- 2) тіньового,
- 3) периферійного,
- 4) відкритого.

25. Докорінне перетворення громадського порядку, створення нової політичної системи –це

- 1) революція,
- 2) реформа,
- 3) бунт,

4) політична кампанія.

26. Реформи на відміну від політичної революції забезпечують:

- 1) радикальну зміну політичних інститутів;
- 2) радикальну зміну політичної еліти;
- 3) глибоку трансформацію політичних інститутів у рамках правового поля;
- 4) всі відповіді правильні.

27. Політична участь – це:

- 1) форма будь-якої політичної поведінки;
- 2) форма функціонування політичних структур;
- 3) дії рядових громадян в сфері політики;
- 4) все вище назване.

28. Яка риса в найбільшій мірі характерна для традиційного типу лідерства?

- 1) орієнтація на радикальну зміну існуючої соціально-політичної системи;
- 2) орієнтація на збереження існуючих у суспільстві відносин;
- 3) прагнення до "великих цілей";

29. Який тип лідерства виділяють залежно від методів управління?

- 1) харизматичний;
- 2) авторитарний;
- 3) консервативний;
- 4) реформаторський.

30. Чим відрізняються норми правові від норм моральних?

1. Наявністю санкцій.
2. Типом соціальних відносин, які регулюють норми.
3. Сферами життя, на які вони розповсюджені.
4. Характером суб'єкта, який є джерелом відповідних норм.

Відкриті питання, на які потрібно надати розгорнуту відповідь

1. Назвіть з яких елементів складається структура соціального інституту. Опишіть структуру соціального інституту на прикладі освіти.
2. Які види соціальної мобільності Ви знаєте? Наведіть приклади горизонтальної і вертикальної мобільності.
3. Назвіть основні властивості політики як особливої сфери громадського життя.
4. Розкрийте зміст понять “лідерство” й “політичне лідерство”.

ВАРІАНТ 4

1. Об'єктом вивчення соціально-політичних студій виступає...

- 1) суспільство як система;
- 2) політична система суспільства;
- 3) нормативний порядок;

4) суспільство як соціальна система.

2. Яка функція соціально-політичних студій пов'язана з пошуком систем правил і нормативів побудови соціально-політичної теорії:

1. прогностична;
2. методологічна;
3. регулятивна;
4. інструментальна.

3. Який метод дослідження дозволяє розглядати соціально-політичні процеси в контексті зв'язку минулого, сьогодення й майбутнього?

- 1) порівняльний;
- 2) соціально-політичний;
- 3) історичний;
- 4) психологічний.

4. Як називають соціальну групу, сформовану на основі міжособистісних стосунків без офіційно затверджених статусів

- 1) суспільство;
- 2) політична партія;
- 3) неформальна (неофіційна) група;
- 4) натовп.

5. Неформальними є групи, які:

- 1) займають проміжне положення в соціальному просторі між так званими офіційними групами;
- 2) створені в обхід належної реєстрації в державних органах;
- 3) ґрунтуються на емоційних чинниках, взаємних симпатіях і неофіційних домовленостях;
- 4) здебільшого створюються злочинцями, торговцями наркотиків і тому подібне.

6. Учбова група студентів є прикладом:

- 1) малої первинної групи;
- 2) малої вторинної групи;
- 3) великої групи;
- 4) соціальної агрегації.

7. Процес інституціоналізації починається з:

- 1) встановлення системи санкцій;
- 2) створення системи статусів і ролей;
- 3) появи необхідних організаційних структур;
- 4) виникнення соціальної потреби в даному виді діяльності

8. Функції освіти, пов'язані з формуванням і розвитком інтелектуального, науково-технічного і кадрового потенціалу суспільства - це:

- 1) явні функції інституту освіти;
- 2) латентні функції інституту освіти;
- 3) дисфункція інституту освіти;
- 4) у інституту освіти немає таких функцій.

9. Полігамія - це шлюб між:

- 1) одним чоловіком і однією жінкою;

- 2) декількома чоловіками і декількома жінками;
- 3) одним індивідом однієї статі і декількома індивідами протилежної статі;
- 4) двома представниками однієї статі.

10. Система норм і цінностей, які поширені в межах окремої соціальної спільності і відрізняють її від інших, називається ...

- 1) панівною культурою.
- 2) субкультурою.
- 3) масовою культурою.
- 4) контркультурою.

11. Серед наведених продуктів діяльності вкажіть ті, які не належать до матеріально-предметних:

- 1) автомобілі.
- 2) картини.
- 3) музичні твори.
- 4) історичні монументи

12. До функції культури можна віднести:

- 1) адаптацію і соціалізацію.
- 2) регуляцію поведінки людини.
- 3) ідентифікацію особистості і інтеграцію людей.
- 4) правильні всі відповіді.

13. Ця культура не формується стихійно у процесі повсякденної взаємодії і не передається з покоління в покоління. Вона створюється «професіоналами», спеціалізованими організаціями. Її зразки призначені для «споживання» найширшими верствами населення, вона демократична та існує, головним чином, для розваги, заповнення дозвілля. Це – характеристика ...

- 1) елітарної, «високої» культури.
- 2) масової культури.
- 3) народної культури.
- 4.) девіантної культури.

14. Норма вітатися при зустрічі зі знайомими є прикладом ...

- 1) моральних норм.
- 2.) законів.
- 3) естетичних норм.
- 4) релігійних норм.

15. Культура забезпечує пристосування до середовища – природного, історичного, психологічного. Це характеристика:

- 1) ідентифікаційної функції культури.
- 2) адаптаційної функції культури.
- 3) інтеграційної функції культури.
- 4) регулятивної функції культури.

16. Який зв'язок між політикою й владою?

- 1) політика – ціль і засіб влади;
- 2) влада – ціль і засіб політики;
- 3) політика й влада не мають нічого спільного;

4) політика й влада повністю збігаються.

17. Форма правління, при якій політична влада перебуває в руках глави церкви, духовенства називається:

- 1) медіакратією;
- 2) кратологією;
- 3) теократією;
- 4) геронтократією.

18. До головних елементів структури влади відноситься:

- 1) монополія на знання;
- 2) регулювання економічних стосунків з закордонними державами;
- 3) парламент;
- 4) агенти влади (суб'єкт, об'єкт).

19. Макс Вебер не виділяв серед головних типів легітимності влади:

- 1) етнічну легітимність;
- 2) харизматичну легітимність;
- 3) традиційну легітимність;
- 4) раціонально-правову легітимність.

20. Політичний режим України:

- 1) демократичний;
- 2) авторитарний;
- 3) тоталітарний;
- 4) поєднуючий елементи декількох режимів.

21. Які типи політичних процесів виділяють залежно від об'єкту прояву політичної волі

- 1) тривалі і короткострокові,
- 2) внутрішньополітичні та зовнішньополітичні,
- 3) відкриті і тіньові,
- 4) базові і периферійні.

22. Прикладом якого типу політичного процесу є лобіювання в парламенті закону про спрощену систему налогообложення для окремої галузі будівництва

- 1) відкритого,
- 2) тіньового,
- 3) периферійного,
- 4) зовнішньополітичного.

23. Поступове перетворення економічного і політичного ладу при збереженні його основ і влади правлячої еліти –це

- 1) революція,
- 2) реформа,
- 3) бунт,
- 4) демонстрація.

24. Політичний процес, в якому беруть участь групи, прагнучі до скидання нової політичної еліти і відновлення колишніх порядків.

- 1) революція,
- 2) реформа,

- 3) контрреволюція,
- 4) демонстрація.

25. Який із названих політичних процесів приводить до найглибших перетворень

- 1) революція,
- 2) мітинг,
- 3) політична кампанія,
- 4) демонстрація

26. Що із названого являється передумовою включення особистості в політичний процес?

- 1) первісне задоволення її життєвих потреб;
- 2) домінування в суспільстві демократичної політичної культури;
- 3) участь членів суспільства на всіх стадіях політичного рішення;
- 4) все вище назване.

27. Процес політичної соціалізації особистості *т р и в а є*:

- 1) в юності;
- 2) в зрілому віці;
- 3) в дитинстві;
- 4) впродовж усього життя індивіда.

28. Яка риса в найбільшій мірі характерна для харизматичного типу лідерства?

- 1) орієнтація на сформовані правила й звичаї;
- 2) орієнтація на радикальну зміну існуючої соціально-політичної системи;
- 3) прагнення до "великих цілей";
- 4) орієнтація на збереження існуючих у суспільстві відносин;

29. Лідер, як правило, на відміну від вождя:

- 1) виражає інтереси всього народу;
- 2) здійснює керівництво партією, яка очолює державу;
- 3) має перевагу завдяки харизмі, а не професійним якостям;
- 4) перебуває у постійній конкуренції за лідерські позиції.

30. Соціально-політичний конфлікт – це

- 1) система знань про розвиток і становлення суспільства;
- 2) протиборство суб'єктів в їх прагненні реалізувати свої інтереси;
- 3) процес щодо організації суспільно-політичної діяльності;
- 4) різноманітні методи збору соціологічної інформації.

Відкриті питання, на які потрібно надати розгорнуту відповідь

1. Проаналізуйте основні історичні типи стратифікації. Який історичний тип притаманний сучасній Україні. Відповідь обґрунтуйте.
2. Назвіть базові характеристики соціальних інститутів, що відрізняють їх від інших соціальних утворень.
3. Опишіть на декількох прикладах таку функцію культури, як соціалізація.
4. Назвіть основні властивості політики як особливої сфери громадського життя.

ВАРІАНТ 5

1. Яка з функцій соціально-політичних студій виступає основою формування у людини цілісної картини світу?

- 1) гносіологічна;
- 2) прогностична;
- 3) регулятивна;
- 4) світоглядна.

1. Що є функцією соціально-політичних студій?

- 1) боротьба із злочинністю.
- 2) прогнозування соціальних процесів.
- 3) профілактика соціальних відхилень.
- 4) соціальний контроль мас.

3. Який метод, орієнтований на вивчення суб'єктивних механізмів соціально-політичної поведінки індивідів?

- 1) порівняльний;
- 2) соціально-політичний;
- 3) історичний;
- 4) психологічний.

4. Сукупність індивідів, що взаємодіють один з одним на підставі очікувань кожного члена групи, що розділяються, відносно інших, усвідомлюють свою приналежність до цієї групи і визнаються членами цієї групи з точки зору інших людей, називається:

- 1) соціальна стратифікація;
- 2) соціальна група;
- 3) соціальна структура;
- 4) соціальна агрегація.

5. Сукупність взаємозв'язаних і взаємодіючих соціальних груп, спільностей, інститутів називається:

- 1) соціальна мобільність;
- 2) соціальна структура;
- 3) соціальна стратифікація;
- 4) соціальна спільність.

6. Переміщення індивіда або групи в соціальному просторі дістало назву:

- 1) соціальна структура;
- 2) маргінальність;
- 3) соціальна мобільність;
- 4) соціальна стратифікація.

7. У сучасному українському суспільстві найбільш масовим є:

- 1) вищий клас;
- 2) середній клас;
- 3) нижчий клас;
- 4) їх чисельність практично однакова

8. До критеріїв (або ресурсів), що породжують соціальну стратифікацію, НЕ відноситься:

- 1) влада;
- 2) національність;
- 3) престиж;
- 4) дохід.

9. Соціальний інститут - це:

- 1) професійна група людей;
- 2) стійкі моделі поведінки людей в певній сфері діяльності;
- 3) соціальна організація, що має свій статус;
- 4) група людей, яка виконує особливі функції в суспільстві.

10. ДВНЗ «ДДПУ» - це:

- 1) соціальний інститут;
- 2) соціальна організація;
- 3) форма масової поведінки;
- 4) і соціальний інститут, і соціальна організація, і форма масової поведінки одночасно.

11. Історично сформована узаконена й урегульована суспільством форма відносин між чоловіком і жінкою, що визначає їхні взаємні права й обов'язки у сексуальній, економічній і господарсько-побутовій сфері, називається:

- 1) сім'я;
- 2) шлюб;
- 3) дружба;
- 4) колектив.

12. Цінності, норми, традиції, переконання, моделі поведінки та матеріальні предмети, які разом формують стиль життя людей, отримали назву:

- 1) культура.
- 2) суспільство.
- 3) держава.
- 4) країна.

13. Система комунікації, яка здійснюється за допомогою звуків та символів і виконує роль ретранслятора культури, – це ...

- 1) ідеологія.
- 2) мова.
- 3) установки.
- 4) ціннісні орієнтації.

14. Найбільш значущі предмети, зв'язки, відносини, які є орієнтирами в поведінці людини, мають назву:

- 1) мотиви.
- 2) інтереси.
- 3) цінності.
- 4) норми.

15. В яких основних формах може виступати культура?

- 1) культура побутова і культура політична.
- 2) культура праці і культура дозвілля.
- 3) культура матеріальна і культура духовна.
- 4) культура фізична і культура сексуальна.

16. Під політичною владою розуміють :

- 1) типову характеристику індивідуального чи колективного соціального суб'єкта, що фіксує рівень розвитку його політичної свідомості, політичної діяльності та поведінки;
- 2) сукупність духовних, емоційних і практичних явищ політичного буття людини і суспільства, що характеризує їхнє відношення до політики і участі в ній;
- 3) здатність і можливість здійснювати визначальний вплив на діяльність, поведінку людей та їх об'єднань за допомогою волі, авторитету, права, насильства;
- 4) сукупність видів діяльності суб'єктів політичних відносин, що відображають стадії зміни політичної системи.

17. Які державні структури відносяться до примусово-силових органів влади:

- 1) армія, міліція, служба безпеки;
- 2) міністерство освіти, міністерство охорони здоров'я;
- 3) центральна виборча комісія;
- 4) державний департамент інтелектуальної власності.

18. Для чого використовується принцип поділу влади?

- 1) для запобігання кризи влади;
- 2) з метою запобігання тиранії з боку держави;
- 3) для досягнення консенсусу;
- 4) для підвищення ефективності функціонування політичної системи.

19. Юридичне обґрунтування законності політичної влади позначається терміном:

- 1) традиційне панування;
- 2) легальність;
- 3) легітимність;
- 4) тоталітаризм.

20. На вірі у святість норм, що віддавна регулюють життя суспільства, базується:

- 1) харизматичний тип панування (легітимності влади);
- 2) раціонально-легальний тип панування (легітимності);
- 3) ідеологічний тип панування (легітимності);
- 4) традиційний тип панування (легітимності).

21. Наявність в державі легальної опозиції можливо в умовах:

- 1) демократичного режиму;
- 2) авторитарного режиму;
- 3) тоталітарного режиму;
- 4) усіх вище згаданих режимів.

22. У чому перевага авторитарного режиму?

- 1) політична стабільність;
- 2) можливість концентрувати зусилля всього суспільства на досягненні стратегічної мети;
- 3) прогнозованість політичного курсу країни;
- 4) менша вірогідність політичного розколу суспільства.

23. Які типи політичних процесів виділяють залежно від об'єкту прояву політичної волі

- 1) тривалі і короткострокові,
- 2) внутрішньополітичні та зовнішньополітичні,
- 3) відкриті і тіньові,
- 4) базові і периферійні.

24. Прикладом якого типу політичного процесу є прийняття парламентом реформи пенсійної системи

- 1) базового,
- 2) тіньового,
- 3) периферійного,
- 4) зовнішньополітичного.

25. Система колективних дій, направлених на зміну структури влади, перерозподіл політичних повноважень, формування органів влади -це

- 1) революція,
- 2) реформа,
- 3) політична кампанія,
- 4) демонстрація.

26. Політичний процес України в післяреволюційний період характеризується:

- 1) консолідацією політичних еліт навколо ідеї євроінтеграції;
- 2) боротьбою за розподіл владних повноважень;
- 3) якісним оновленням політичної еліти;
- 4) всі відповіді правильні.

27. Які форми політичної участі виділяють за силою політичного впливу?

- 1) активна, пасивна;
- 2) місцева, державна;
- 3) загальна, обмежена;
- 4) мирна, насильницька.

28. Процес політичної соціалізації особистості *т р и в а є*:

- 1) в юності;
- 2) в зрілому віці;
- 3) в дитинстві;
- 4) впродовж усього життя індивіда.

29. Лідерів, які прагнуть до радикального перетворення суспільного устрою, але без принципових змін суспільної системи називають:

- 1) демократами;
- 2) реформаторами;
- 3) революціонерами;
- 4) консерваторами.

30. Що завдає найбільший вплив на характер політичного лідерства?

- 1) соціально-економічна ситуація в країні;
- 2) чинники міжнародного положення;
- 3) характер політичної культури суспільства;
- 4) характер соціальних відносин у суспільстві;

Відкриті питання, на які потрібно надати розгорнуту відповідь

1. Дайте визначення поняттям «соціальна спільність» і «соціальна група». Що спільного та чим відрізняються ці об'єднання людей?
2. Дайте визначення елітарної культури. Наведіть приклади елітарної культури в літературі, музиці, кіно.
3. У чому різниця понять легітимність і легальність влади?
4. Охарактеризуйте відмінність між революцією і реформою?

ВАРІАНТ 6

1. Предметом вивчення соціально-політичних студій виступають:

- 1) закономірності розвитку природи, суспільства й людського мислення;
- 2) соціальні відносини, що реалізуються через соціальні механізми функціонування й розвитку суспільства;
- 3) закономірності становлення і функціонування соціальної і політичної сфер суспільства;
- 4) закономірності зміни економічних інститутів і норм у процесі еволюції суспільства.

2. Яка з функцій пов'язана з виявленням і вивченням тенденцій у розвитку соціально-політичних процесів?

1. методологічна;
2. регулятивна;
3. прогностична;
4. гносеологічна

3. За допомогою якого методу аналізу формальних правил прийняття рішень вивчаються принципи діяльності соціальних і політичних інститутів?

- 1) історичного;
- 2) структурно-функціонального;
- 3) інституціонального;
- 4) психологічного.

4. Сукупність взаємозв'язаних і взаємодіючих соціальних груп, спільностей, інститутів називається:

- 1) соціальна мобільність;

- 2) соціальна структура;
- 3) соціальна стратифікація;
- 4) соціальна спільність.

5. Соціальний клас це:

- 1) мала соціальна група;
- 2) велика соціальна група;
- 3) формальна соціальна група;
- 4) професійна соціальна група.

6. Соціальна мобільність означає:

- 1) рух людей у фізичному просторі;
- 2) рух людини або групи в соціальному просторі, який супроводжується зміною соціальної позиції, придбанням нового статусу;
- 3) засвоєння нової інформації, придбання умінь і знань;
- 4) руйнування соціальної організації.

7. До економічних соціальних інститутів відноситься:

- 1) реклама;
- 2) політичні партії;
- 3) мистецтво;
- 4) освіта.

8. Латентна функція соціального інституту - це:

- 1) невідповідність діяльності соціального інституту наявним соціальним потребам;
- 2) прихована функція, виконання якої не обумовлено метою виникнення соціального інституту;
- 3) функцію, для виконання якої створювався даний соціальний інститут;
- 4) соціальний інститут не має латентних функцій.

9. Збільшення кількості розлучень характерно для:

- 1) сучасної моделі сім'ї;
- 2) традиційної моделі сім'ї;
- 3) багатодітній сім'ї;
- 4) патріархальної сім'ї.

10. Для традиційної моделі сім'ї характерно:

- 1) відкрита система вибору чоловіка або дружини на основі особистого вибору;
- 2) патріархальна владна структура сім'ї;
- 3) культура «малодітності» з втручанням в репродуктивний цикл;
- 4) висока соціальна та географічна мобільність

11. Тенденція оцінювати звичаї, цінності і норми інших культур з позиції стандартів власної культури отримала назву ...

- 1) етноцентризм.
- 2) атеїзм.
- 3) культурний релятивізм.
- 4) атавізм.

12. Спосіб виробничої діяльності і знання, які допомагають людям налагодити життя в певних умовах, називається ...

- 1) норми.

- 2) технологія.
- 3) цінності.
- 4) символи.

13. Санкції бувають:

1. Формальні.
2. Неформальні.
3. Позитивні.
4. Негативні.
5. Правильні всі відповіді.

14. Серед наведених продуктів діяльності вкажіть ті, які не належать до символічно-знакових:

- 1) ноти.
- 2) фрески.
- 3) наукові статті.
- 4) верстати.

15. Для освоєння цієї культури, як правило, потрібна певна підготовка, накопичений «культурний капітал», що передують підготовка і освіта, естетичне виховання. Вона не має широкого поширення. Це – характеристика ...

- 1) елітарної, «високої» культури.
- 2) масової культури.
- 3) народної культури.
- 4) девіантної культури.

16. Під політичною владою розуміють:

- 1) типову характеристику індивідуального чи колективного соціального суб'єкта, що фіксує рівень розвитку його політичної свідомості, політичної діяльності та поведінки;
- 2) сукупність духовних, емоційних і практичних явищ політичного буття людини і суспільства, що характеризує їхнє відношення до політики і участі в ній;
- 3) здатність і можливість здійснювати визначальний вплив на діяльність, поведінку людей та їх об'єднань за допомогою волі, авторитету, права, насильства;
- 4) сукупність видів діяльності суб'єктів політичних відносин, що відображають стадії зміни політичної системи.

17. Який ресурс влади найбільшою мірою залежить від засобів масової інформації?

- 1) інтерес;
- 2) розподіл матеріальних благ;
- 3) примус;
- 4) переконання.

18. Для чого використовується принцип поділу влади?

- 1) для запобігання кризи влади;
- 2) з метою запобігання тиранії з боку держави;
- 3) для досягнення консенсусу;

4) для підвищення ефективності функціонування політичної системи.

19. Що з перерахованого є ознакою кризи легітимності влади?

- 1) різке зростання корупції;
- 2) проведення демократичних виборів;
- 3) ріст митних зборів;
- 4) забезпечення високого рівня і якості життя населення.

20. Яка з перелічених ознак притамана тоталітаризму?

- 1) поділ влади на законодавчу, виконавчу та судову;
- 2) всебічний поліцейський контроль та нагляд;
- 3) наявність прав та свобод особистості;
- 4) вільні вибори.

21. Які типи політичних процесів виділяють залежно від термінів протікання

- 1) тривалі і короткострокові,
- 2) внутрішньополітичні та зовнішньополітичні,
- 3) відкриті і тіньові,
- 4) базові і периферійні.

22. Прикладом якого типу політичного процесу є проведення референдуму

- 1) зовнішньополітичного,
- 2) тіньового,
- 3) тривалого,
- 4) короткострокового.

23. Масовий виступ проти даної влади, існуючого ладу -це

- 1) повстання,
- 2) мітинг,
- 3) страйк,
- 4) демонстрація

24. Люди, котрі цікавляться політикою, розуміють її значимість, але не бажають брати участі в ній, *н а л е ж а т ь* до:

- 1) пасивних громадян;
- 2) компетентних критиків;
- 3) активістів;
- 4) компетентних спостерігачів.

25. Процес політичної соціалізації особистості *т р и в а є* :

- 1) в юності;
- 2) в зрілому віці;
- 3) в дитинстві;
- 4) впродовж усього життя індивіда.

26. Політичне лідерство – це:

- 1) професійне управління;
- 2) необмежена влада однієї особи або групи;
- 3) особистісний вплив лідера на розум, волю, енергію, політичну активність громадян;
- 4) форма представництва інтересів громадянського суспільства.

27. Лідерів, які ставлять метою перехід до принципово іншої суспільної системи, називають:

- 1) демократами;
- 2) реформаторами;
- 3) революціонерами;
- 4) консерваторами.

28. Чи вірні наступні судження про роль політичного лідера в суспільстві?

А) Політичний лідер - це людина, яка керує політичними процесами, робить вплив на соціальну поведінку індивідів, груп, прошарків і суспільства в цілому.

Б) Особливо значною є роль політичного лідера в переломні, перехідні періоди розвитку країни, коли політичні події, темпи, форми, терміни радикальних перетворень набувають яскраво вираженого особистісного забарвлення.

- 1) вірно тільки А,
- 2) вірно тільки Б,
- 3) вірні обидва судження,
- 4) обидва визначення не вірні.

29. Конфлікт цінностей – це

- 1) зіткнення полярних принципів, ідеологій в суспільстві;
- 2) зіткнення соціальних, політичних та економічних інтересів в суспільстві;
- 3) зіткнення статусів, соціальних ролей індивідів в суспільстві;
- 4) міжособистісні рольові конфлікти.

30. За своїм характером соціально-політичні конфлікти поділяють на:

- 1) прості і складні;
- 2) відкриті та закриті;
- 3) конструктивні та деструктивні;
- 4) антагоністичні та неантагоністичні.

Відкриті питання, на які потрібно надати розгорнуту відповідь

1. Дайте визначення масової культури. Назвіть позитивні й негативні моменти функціонування масової культури.
2. Назвіть основні структурні елементи політичного процесу.
3. Чим відрізняється політична участь від політичної соціалізації?
4. Наведіть приклади сучасних соціально-політичних конфліктів.

ВАРІАНТ 7

1. Предметом вивчення соціально-політичних студій виступають..

- 1)закономірності розвитку природи, суспільства й людського мислення;
- 2) соціальні відносини, що реалізуються через соціальні механізми функціонування й розвитку суспільства;
- 3) закономірності становлення і функціонування соціальної і політичної сфер суспільства ;

4) закономірності зміни економічних інститутів і норм у процесі еволюції суспільства.

2. Що є функцією соціально-політичних студій?

- 1) боротьба із злочинністю.
- 2) прогнозування соціальних процесів.
- 3) профілактика соціальних відхилень.
- 4) соціальний контроль мас.

3. Який з перерахованих методів відноситься до загальнотеоретичних?

- 1) порівняльний;
- 2) статистичний;
- 3) математичного моделювання;
- 4) анкетування.

4. Яка соціальна група є первинною?

- 1) сім'я Іванченко;
- 2) харків'яни як соціально-територіальна група;
- 3) підприємці України;
- 4) молодь як соціально-демографічна спільність

5. Серед соціально-поселенських груп виділяють:

- 1) професійні групи;
- 2) нації;
- 3) соціальні класи;
- 4) міське населення

6. Що не є ознакою класу?

- 1) релігійна приналежність;
- 2) розмір доходу;
- 3) участь в управлінні;
- 4) наявність власності.

7. Що, з нижче перерахованого, можна розглядати як приклад висхідної вертикальної мобільності:

- 1) отримання диплому про закінчення ВНЗ;
- 2) вихід на пенсію;
- 3) переїзд з одного міста в інше;
- 4) втрату роботи у зв'язку із закриттям підприємства.

8. Соціальні інститути - це:

- 1) історично сформовані, стійкі форми організації спільної діяльності людей;
- 2) соціальні організації і установи, що функціонують в суспільстві;
- 3) групи людей, що виконують певні функції в суспільстві;
- 4) нашарування груп в суспільстві, що мають різний доступ до соціальних благ.

9. Інституціоналізація - це:

- 1) процес становлення науково-дослідних і навчальних інститутів;
- 2) процес розвитку соціальної організації;
- 3) процес упорядкування, формалізації і стандартизації соціальних зв'язків;
- 4) процес формування особистості.

10. Інститут шлюбу і сім'ї, перш за все, виконує функцію:

- 1) виробництва, обміну і розподілу матеріальних благ і послуг;

- 2) встановлення, підтримання та виконання влади;
- 3) задоволення духовних потреб;
- 4) духовного і фізичного відтворення населення.

11. Політичні інститути, перш за все, виконують функцію:

- 1) виробництва, обміну і розподілу матеріальних благ і послуг;
- 2) розподілу політичної влади; підтримки законів, правил і стандартів;
- 3) задоволення духовних потреб;
- 4) духовного і фізичного відтворення населення.

12. Сукупність цінностей, вірувань, традицій і звичаїв, якими керуються більшість членів суспільства, називається ...

- 1) панівна культура.
- 2) масова культура.
- 3) субкультура.
- 4) контркультура.

13. Способи реагування оточуючих на поведінку людини у вигляді заохочення або покарання за невиконання певних норм поведінки мають назву:

- 1) цінності.
- 2) цілі.
- 3) санкції.
- 4) вимоги.

14. Для освоєння цієї культури, як правило, потрібна певна підготовка, накопичений «культурний капітал», що передусє підготовка і освіта, естетичне виховання. Вона не має широкого поширення. Це – характеристика ...

- 1) елітарної, «високої» культури.
- 2) масової культури.
- 3) народної культури.
- 4) девіантної культури.

15. Культура безпосередньо пов'язана зі створенням орієнтирів людських дій завдяки системі норм і правил. Це характеристика ...

- 1) ідентифікаційної функції культури.
- 2) адаптаційної функції культури.
- 3) інтеграційної функції культури.
- 4) регулятивної функції культури.

16. Під політичною владою р о з у м і ю т ь:

- 1) типову характеристику індивідуального чи колективного соціального суб'єкта, що фіксує рівень розвитку його політичної свідомості, політичної діяльності та поведінки;
- 2) сукупність духовних, емоційних і практичних явищ політичного буття людини і суспільства, що характеризує їхнє відношення до політики і участі в ній;
- 3) здатність і можливість здійснювати визначальний вплив на діяльність, поведінку людей та їх об'єднань за допомогою волі, авторитету, права, насильства;

4) сукупність видів діяльності суб'єктів політичних відносин, що відображають стадії зміни політичної системи.

17. Соціальні ресурси влади мають на увазі:

- 1) використання судів та в'язниць;
- 2) використання і контролювання матеріальних ресурсів;
- 3) розподіл позицій на соціальних сходинах;
- 4) контроль за установами освіти.

18. Що таке харизматичне панування?

- 1) визнання особливих якостей політичних лідерів;
- 2) різновид раціонального панування;
- 3) орієнтація на зовнішньополітичну підтримку;
- 4) управління державою в інтересах вузької групи осіб.

19. Юридичне обґрунтування законності політичної влади позначається терміном:

- 1) традиційне панування;
- 2) легальність;
- 3) легітимність;
- 4) тоталітаризм.

20. Політичні права та свободи проголошуються, але в дійсності не забезпечуються – це характеристика:

- 1) демократичного режиму;
- 2) авторитарного режиму;
- 3) тоталітарного режиму;
- 4) може бути властива кожному з них.

21. Які типи політичних процесів виділяють залежно від масштабів

- 1) тривалі і короткострокові,
- 2) повсякденні, історичні, еволюційні,
- 3) відкриті і тіньові,
- 4) базові і периферійні.

22. Збір людей, присвячений обговоренню тієї або іншої проблеми –це

- 1) революція,
- 2) мітинг,
- 3) страйк,
- 4) демонстрація.

23. Олігархізація політичного процесу в Україні здебільшого проявляється у:

- 1) надмірній концентрації влади в руках великого капіталу;
- 2) широких привілеях політичної еліти;
- 3) визначній ролі фінансового капіталу в партійній системі;
- 4) всі відповіді правильні.

24. У післяреволюційний період України зробила прорив у:

- 1) створенні ефективного механізму формування адміністрації;
- 2) різкому скороченні регулюючих функцій владних інститутів;
- 3) успішній реалізації євроінтеграційного курсу;
- 4) не має правильної відповіді.

25. Процес політичної соціалізації особистості *т р и в а є* :

- 1) в юності;
- 2) в зрілому віці;
- 3) в дитинстві;
- 4) впродовж усього життя індивіда.

26. Які форми політичної участі виділяють за системою використаних політичних засобів?

- 1) конвенціональна, неконвенціональна;
- 2) місцева, державна;
- 3) загальна, обмежена;
- 4) мирна, насильницька.

27. Проявом політичного відчуження є:

- 1) членство в політичному об'єднанні;
- 2) політичне моралізування;
- 3) абсентеїзм;
- 4) політична соціалізація.

28. Який тип лідерства заснований на вірі в надприродні здатності лідера?

- 1) традиційний;
- 2) консервативний;
- 3) революційний;
- 4) харизматичний.

29. Яку з перелічених якостей лідера можна віднести до професійної?

- 1) інтуїція;
- 2) чесність;
- 3) компетентність;
- 4) готовність до компромісу.

30. Девіантна поведінка – це...

- 1) спадкові генетичні хвороби, які проявляються в дорослому віці як «неправильна» поведінка;
- 2) масові і індивідуальні форми поведінки, що відхиляються від соціальної норми;
- 3) злочинні дії, які завдають суспільству значної шкоди;
- 4) прояви таланту, обдарованість, яка є не зрозумілою пересічним громадянам.

Відкриті питання, на які потрібно надати розгорнуту відповідь

1. Які канали індивідуальної мобільності Ви знаєте? Відповідь проілюструйте на прикладах з історії або сучасності.
2. Дайте визначення явних, латентних функцій соціальних інститутів та їх дисфункцій. Наведіть приклади кожної для інституту освіти.
3. Яка структура політики? Охарактеризуйте її основні елементи.
4. Дайте визначення девіантної поведінки. Наведіть приклади позитивної та негативної девіації.

ВАРІАНТ 8

1. Соціально-політичні студії – це система знань

1. Про розвиток і становлення суспільства.
 2. Про суспільство і політику, організацію суспільно-політичних відносин й процесів.
3. Про функціонування політичної системи.
 4. Про методи збору соціологічної інформації

2. Який з названих методів необхідно використати для визначення рейтингу провідних політиків?

- 1) статистичний;
- 2) історичний;
- 3) соціологічний;
- 4) вивчення документів

3. Сукупність взаємозв'язаних і взаємодіючих соціальних груп, спільностей, інститутів називається:

- 1) соціальна мобільність;
- 2) соціальна структура;
- 3) соціальна стратифікація;
- 4) соціальна спільність.

4. Соціально - демографічні групи виділяються за критеріями:

- 1) професійної приналежності
- 2) місця проживання;
- 3) статі, віку, сімейного стану;
- 4) національної приналежності.

5. Які критерії класового розшарування запропоновані Максом Вебером:

- 1) багатство, влада, престиж;
- 2) володіння засобами виробництва, приватна власність;
- 3) соціальні статуси, які визначаються типом професії і рівнем освіти;
- 4) "свідомість роду", психологічний стан людини і її відношення до суспільства і різних соціальних груп.

6. Соціальний клас це:

- 1) мала соціальна група;
- 2) велика соціальна група;
- 3) формальна соціальна група;
- 4) професійна соціальна група.

7. Соціальний інститут - це:

- 1) професійна група людей;
- 2) стійкі моделі поведінки людей в певній сфері діяльності;
- 3) соціальна організація, що має свій статус;
- 4) група людей, яка виконує особливі функції в суспільстві.

8. Процес інституціоналізації включає в себе такий етап:

- 1) збір соціологічної інформації;
- 2) виникнення потреби, задоволення якої вимагає спільних організованих дій;

- 3) появу середнього класу;
- 4) механізацію та автоматизацію виробництва і управління.

9. Функція «няні» - це:

- 1) явна функція інституту освіти;
- 2) латентна функція інституту освіти;
- 3) дисфункція інституту освіти;
- 4) в інституту освіти немає такої функції.

10. Традиційна модель сім'ї характерна для:

- 1) аграрного суспільства;
- 2) індустріального суспільства;
- 3) постіндустріального суспільства;
- 4) особливості сім'ї не пов'язані з рівнем розвитку індустрії та виробництва.

11. Збільшення кількості розлучень характерно для:

- 1) сучасної моделі сім'ї;
- 2) традиційної моделі сім'ї;
- 3) багатодітній сім'ї;
- 4) патріархальної сім'ї.

12. Стійкі і найбільш узагальнені норми і принципи суспільних відносин людей, які історично виникають, передаються з покоління в покоління і охороняються силою громадської думки – це ...

1. Групові інтереси.
2. Традиції.
3. Ідеологія.
4. Мова.
5. Знання.

13. Передача культури здійснюється в процесі:

1. Стратифікації.
2. Репродукції.
3. Соціальної мобільності.
4. Соціалізації.
5. Трансформації.

14. Який з елементів культури є її «ядром»?

1. Ідеологія.
2. Мова.
3. Знання.
4. Цінності.
5. Правила.

15. Чітко сформульовані і зафіксовані в документах норми мають назву ...

1. Формальні.
2. Неформальні.
3. Економічні.
4. Моральні.
5. Традиційні

16. До важливих мотивів прагнення до політичної влади не відноситься:

- 1) намагання поліпшити своє матеріальне становище;

- 2) бажання заслужити повагу багатьох людей;
- 3) прагнення перетворити суспільні відносини;
- 4) виконання наказів церкви

17. Які ознаки свідчать про високий рівень легітимності влади:

- 1) перемога на виборах з високим рівнем активності виборців;
- 2) перемога на виборах з низьким рівнем активності виборців;
- 3) наявність потужних держав-союзниць;
- 4) ріст рівня споживання населення.

18. Соціальні ресурси влади мають на увазі :

- 1) використання судів та в'язниць;
- 2) використання і контролювання матеріальних ресурсів;
- 3) розподіл позицій на соціальних сходинах;
- 4) контроль за установами освіти.

19. Для культурно-інформаційних ресурсів влади характерне:

- 1) використання судів та в'язниць;
- 2) використання і контролювання матеріальних ресурсів;
- 3) розподіл позицій на соціальних сходинах;
- 4) контроль за установами освіти.

20. Яка з перелічених ознак притамана тоталітаризму?

- 1) поділ влади на законодавчу, виконавчу та судову;
- 2) всебічний поліцейський контроль та нагляд;
- 3) наявність прав та свобод особистості;
- 4) вільні вибори.

21. Які політичні процеси визначаються інтересами і метою держави, балансом сил в світі і в конкретних регіонах

- 1) відкриті,
- 2) периферійні,
- 3) зовнішньополітичні,
- 4) повсякденні

22. До такого типу політичного процесу належить модернізація політичної системи

- 1) базового,
- 2) тіньового,
- 3) еволюційного,
- 4) відкритого.

23. Прикладом якого типу політичного процесу є перехід від тоталітарного до демократичного режиму

- 1) периферійного,
- 2) тіньового,
- 3) тривалого,
- 4) короткострокового.

24. Припинення роботи з метою економічного або політичного тиску на владу - це

- 1) революція,
- 2) мітинг,

- 3) страйк,
- 4) демонстрація.

25. Які форми політичної участі виділяють за системою використаних політичних засобів?

- 1) конвенціональна, неконвенціональна;
- 2) місцева, державна;
- 3) загальна, обмежена;
- 4) мирна, насильницька.

26. Абсентеїзм – це:

- 1) ідея безвладдя, бездержавного устрою суспільства;
- 2) виняткові політичні якості лідера;
- 3) форма правління, при якій верховна державна влада передається в спадщину;
- 4) форма ухилення виборців від участі в голосуванні

27. Імідж лідера – це:

- 1) набір особистісних якостей лідера;
- 2) образ, який цілеспрямовано формується;
- 3) сліпе поклоніння мас;
- 4) авторитетний вплив на маси.

28. Лідерів, які прагнуть до радикального перетворення суспільного устрою, але без принципових змін суспільної системи називають:

- 1) демократами;
- 2) реформаторами;
- 3) революціонерами;
- 4) консерваторами.

29. Яку з перелічених якостей лідера можна віднести до професійної?

- 1) інтуїція;
- 2) чесність;
- 3) компетентність;
- 4) готовність до компромісу.

30. Девіантна поведінка – це...

- 1) кримінальна поведінка;
- 2) конформна поведінка;
- 3) поведінка, що відхиляється від прийнятих у суспільстві норм;
- 4) масова поведінка.

Відкриті питання, на які потрібно надати розгорнуту відповідь

1. Дайте визначення об'єкту і предмету навчальної дисципліни соціально-політичні студії
2. Назвіть основні критерії соціальної стратифікації. Які з них, з Вашої точки зору, найефективніше працюють в сучасній Україні, а які ні. Відповідь обґрунтуйте.
3. Дайте визначення поняття «сім'я». Розгляньте різні типи сім'ї.
4. Соціальний і політичний процес. В чому виявляється взаємодія цих явищ?

ВАРІАНТ 9

1. Об'єктом вивчення соціально-політичних студій виступає...

1. суспільство як система;
2. політична система суспільства;
3. нормативний порядок;
4. суспільство як соціальна система.

2. Що є функцією соціально-політичних студій?

1. Боротьба із злочинністю.
2. Прогнозування соціальних процесів.
3. Профілактика соціальних відхилень.
4. Соціальний контроль мас.

3. Сукупність способів і прийомів одержання соціально-політичних знань – це:

1. методи соціально-політичних студій;
2. функції соціально-політичних студій;
3. категорії соціально-політичних студій;
4. закономірності соціально-політичних студій.

4. Сукупність взаємозв'язаних і взаємодіючих соціальних груп, спільностей, інститутів називається:

- 1) соціальна мобільність;
- 2) соціальна структура;
- 3) соціальна стратифікація;
- 4) соціальна спільність.

5. Яка соціальна група є первинною?

- 1) сім'я Іванченко;
- 2) харків'яни як соціально-територіальна група;
- 3) підприємці України;
- 4) молодь як соціально-демографічна спільність.

6. До відкритої форми стратифікації можна віднести:

- 1) станово-феодальну систему;
- 2) кастову систему;
- 3) рабство;
- 4) класову систему.

7. Типовим прикладом маргінала є:

- 1) емігрант;
- 2) економіст;
- 3) студент;
- 4) дитина.

8. Освітні інститути, перш за все, виконують функцію:

- 1) виробництва, обміну і розподілу матеріальних благ і послуг;

- 2) розподілу політичної влади; підтримки законів, правил і стандартів;
- 3) задоволення духовних потреб;
- 4) передачі знань, досвіду та навичок від покоління до покоління, підготовку до трудової діяльності.

9. До тенденцій розвитку сім'ї в сучасному суспільстві можна віднести:

- 1) зменшення кількості розлучень;
- 2) збільшення середньої тривалості шлюбів;
- 3) зменшення кількості людей, які проживають у вільному шлюбі;
- 4) зменшення народжуваності.

10. Репродуктивна функція сім'ї полягає в:

- 1) біологічному відтворенні населення;
- 2) наданні певного соціального статусу членам сім'ї;
- 3) отриманні психологічного захисту і емоційної підтримки;
- 4) спільному ведення господарства і надання побутових послуг.

11. Процес дезорганізації, руйнування й зникнення соціального інституту отримав назву:

- 1) деінституціоналізація;
- 2) інституціоналізація;
- 3) стратифікація;
- 4) соціалізація.

12. Правила, які впроваджуються у життя спеціальною політичною організацією людей, яка має право застосовувати силу, і є зазвичай результатом осмислення, цілеспрямованого планування та офіційної декларації, мають назву ...

- 1) звичаї.
- 2) закони.
- 3) подання.
- 4) моральні норми.

13. Модифікації культури відповідно до вікових, професійних, класових, територіальних та інших особливостей різних груп людей – це ...

- 1) контркультура.
- 2) антикультура.
- 3) народна культура.
- 4) субкультура.

14. Первинна реакція індивідуальної або групової свідомості на зіткнення індивіда або групи з іншою культурною реальністю має назву ...

- 1) культура.
- 2) інновація.
- 3) ретрансляція.
- 4) культурний шок.

15. Це властиві тій або іншій культурі уявлення про те, до чого слід прагнути, це духовні орієнтири, які задають загальну стратегію поведінки індивіда в суспільстві. Про що йде мова?

- 1) про знання.
- 2) про навички.

3) про символи.

4) про цінності.

16. Під політичною владою розуміють:

1) типову характеристику індивідуального чи колективного соціального суб'єкта, що фіксує рівень розвитку його політичної свідомості, політичної діяльності та поведінки;

2) сукупність духовних, емоційних і практичних явищ політичного буття людини і суспільства, що характеризує їхнє відношення до політики і участі в ній;

3) здатність і можливість здійснювати визначальний вплив на діяльність, поведінку людей та їх об'єднань за допомогою волі, авторитету, права, насильства;

4) сукупність видів діяльності суб'єктів політичних відносин, що відображають стадії зміни політичної системи.

17. Соціальні ресурси влади передбачають перш за все можливість:

1) застосування санкцій і використання озброєних формувань;

2) використання і контролювання матеріальних ресурсів благ;

3) розподіл статусів, посад, пільг;

4) контроль над науковими знаннями, інформацією і засобами їх розповсюдження.

18. Легітимність влади репрезентує:

1) добровільне визнання існуючої влади громадянами;

2) обов'язковість виконання владних рішень;

3) законність, юридичну правомірність влади;

4) здатність суб'єкта політики здійснювати вплив у певному напрямку на поведінку індивідів, груп, організацій, об'єднань;

19. Пріоритет прав і свобод людини над правами держави – це характерна ознака:

1) тоталітарного;

2) авторитарного;

3) демократичного;

4) усіх вище названих режимів.

20. Масовий хід прихильників певної ідеї або вимоги, вираз підтримки або протесту проти акції властей

1) революція,

2) реформа,

3) політична кампанія,

4) демонстрація.

21. Конвенціональна участь у політиці:

1) явище характерне для доіндустріального суспільства;

2) один із видів авторитаризму;

3) участь у політиці на яких-небудь умовах;

4) легальна, регламентована законом участь у політиці.

22. До якої форми політичної участі слід віднести перекриття мітингуючими транспортних магістралей?

- 1) конвенціональна;
- 2) неконвенціональна;
- 3) традиційна;
- 4) пасивна.

23. Яка риса в найбільшій мірі характерна для раціонально-легального типу лідерства?

- 1) орієнтація на радикальну зміну існуючої соціально-політичної системи;
- 2) діяльність у рамках установлених норм і інститутів;
- 3) прагнення до "великих цілей".
- 4) орієнтація на сформовані правила й звичаї;

24. Виконання якої з перерахованих функцій лідерів припускає внесення нових конструктивних ідей соціального устрою суспільства?

- 1) інтегративної;
- 2) організаторської;
- 3) комунікативної;
- 4) новаторської.

25. Лідерів, які ставлять метою перехід до принципово іншої суспільної системи, називають:

- 1) демократами;
- 2) реформаторами;
- 3) революціонерами;
- 4) консерваторами.

26. Яка із перерахованих ознак характеризує популістського лідера?

- 1) професіоналізм і високий інтелект;
- 2) сила волі;
- 3) здатність генерувати ідеї і сприймати чужі;
- 4) необґрунтовані обіцянки, демагогічні гасла.

27. Яка з функцій політичного лідера зосереджена на об'єднання і узгодження різних соціальних інтересів на основі загальних цілей, цінностей та ідеалів?

- 1) аналітична,
- 2) організаторська,
- 3) інтегративна,
- 4) комунікативна.

28. До девіантної поведінки відноситься...

- 1) участь у виборах;
- 2) геніальність;
- 3) навчання у вузі;
- 4) повага до старших.

29. Девіантну поведінку прийнято розглядати як...

- 1) вчинок, діяльність людини, які не задовольняють офіційно встановленим або фактично сформованим нормам даного суспільства;
- 2) образ дій суб'єкта в ситуаціях, які характеризуються альтернативною можливістю дії;
- 3) дії індивідів, вчинки, які зовні спостерігаються;

4) вчинки, що порушують найменш важливі соціальні норми.

30. Чим відрізняються норми правові від норм моральних?

- 1) наявністю санкцій.
- 2) типом соціальних відносин, які регулюють норми.
- 3) сферами життя, на які вони розповсюджені.
- 4) характером суб'єкта, який є джерелом відповідних норм.

Відкриті питання, на які потрібно надати розгорнуту відповідь

1. Дайте визначення поняття «маргінальність». Наведіть приклади маргіналів або маргінальних груп.
2. Назвіть основні проблеми розвитку сім'ї в сучасному суспільстві. Які з них притаманні сучасній українській сім'ї.
3. Охарактеризуйте основні джерела політичної влади.
4. Проаналізуйте основні функції соціально-політичного конфлікту.

ВАРІАНТ 10

1. Яка з нижче перерахованих груп понять представляє основні категорії соціально-політичних студій?

- 1) інституціоналізація, маргінальність, соціальна стратифікація;
- 2) політична соціалізація, легітимність, партії, режими;
- 3) соціально-політична діяльність, соціально-політичні технології, соціально-політична дихотомія, соціально-політичні тенденції;
- 4) законодавчі акти, правові принципи, норми кодексу.

2. Який метод акцентує увагу на соціально-політичній цілісності?

- 1) інституціональний;
- 2) психологічний;
- 3) порівняльний;
- 4) системний.

3. Яку з названих проблем вивчають соціально-політичні студії?

- 1) закономірностей функціонування і розвитку соціальної і політичної сфер суспільства як цілісної системи;
- 2) дослідження загального й особливого в різних соціальних групах;
- 3) проблеми функціонування й розвитку політичної влади;
- 4) правові засади суспільного розвитку.

4. Термін "соціальна стратифікація" означає:

- 1) нерівність людей і сімей в соціальному просторі, коли особи з об'єктивних причин належать до різних прошарків, які займають "вищі" або "нижчі" соціальні позиції;
- 2) можливість послідовної мобільності суб'єктів від однієї до іншої позиції соціального простору за умов, якщо поведінка і соціальні успіхи людини відповідають громадським очікуванням;

- 3) поділ соціології на окремі галузі залежно від наявності структурних елементів в сучасних суспільствах;
- 4) поділ широких соціальних понять на конкретніші наукові терміни.

5. Соціально-професійна структура є похідною від:

- 1) розподілу праці;
- 2) форм власності на засоби виробництва;
- 3) популярності професій в масовій свідомості;
- 4) класової структури суспільства.

6. До критеріїв (або ресурсів), що породжують соціальну стратифікацію, НЕ відноситься:

- 1) влада;
- 2) національність;
- 3) престиж;
- 4) дохід.

7. Соціальна мобільність означає:

- 1) рух людей у фізичному просторі;
- 2) рух людини або групи в соціальному просторі, який супроводжується зміною соціальної позиції, придбанням нового статусу;
- 3) засвоєння нової інформації, придбання умінь і знань;
- 4) руйнування соціальної організації.

8. Соціальні інститути - це:

- 1) історично сформовані, стійкі форми організації спільної діяльності людей;
- 2) соціальні організації і установи, що функціонують в суспільстві;
- 3) групи людей, що виконують певні функції в суспільстві;
- 4) нашарування груп в суспільстві, що мають різний доступ до соціальних благ.

9. Освітні інститути, перш за все, виконують функцію:

- 1) виробництва, обміну і розподілу матеріальних благ і послуг;
- 2) розподілу політичної влади; підтримки законів, правил і стандартів;
- 3) задоволення духовних потреб;
- 4) передачі знань, досвіду та навичок від покоління до покоління, підготовку до трудової діяльності.

10. Засноване на кровному спорідненні, шлюбі або всиновленні об'єднання людей, зв'язаних спільністю побуту й взаємною відповідальністю за виховання дітей, називається:

- 1) сім'я;
- 2) шлюб;
- 3) друзі;
- 4) колектив.

11. Емоційна (психотерапевтична) функція сім'ї полягає в:

- 1) біологічному відтворенні населення;
- 2) наданні певного соціального статусу членам сім'ї;
- 3) отриманні психологічного захисту і емоційної підтримки;
- 4) спільному веденню господарства і наданні побутових послуг.

12. Яке визначення культури є найбільш загальним та універсальним?

- 1) це все те, що має штучне походження, створюється людьми, успадковується новими поколіннями, накопичується в історичному процесі.
- 2) культура це вміння поводитися з іншими людьми в різних ситуаціях, у т.ч. і в кризові періоди.
- 3) це правила «гарного тону», які є зразком для пересічної людини і можуть бути предметом виховання в сім'ї та школі.
- 4) це матеріальні, технічні досягнення людства.

13. Засіб, за допомогою якого люди передають один одному ідеї, інформацію, погляди та емоції, створюють культуру і передають її з покоління в покоління, – це:

- 1) норми.
- 2) цінності.
- 3) ідеологія.
- 4) мова.

14. Це – дії або об'єкти, які сприймаються суспільством як еквівалент чогось іншого. Вони позначають різні речі, які однаково розуміються різними людьми. Це своєрідний код, який містить певний сенс або свого роду стенограма для позначення навколишнього нас світу. Про що йде мова?

- 1) про знання.
- 2) про навички.
- 3) про символи.
- 4) про цінності.

15. Ситуація конфлікту між звичними для індивіда цінностями, нормами, мовою, повсякденними практиками, характерними для того середовища, яке він покинув, і тими цінностями, нормами, мовою, повсякденними практиками, що характерні для нового середовища, в якому він опинився, має назву ...

- 1) інновація.
- 2) революція.
- 3) культурний шок.
- 4) індикація.

16. Влада у найбільш узагальненому визначенні це:

- 1) узгодження кимось (людиною, організацією) дій учасників тих чи інших процесів;
- 2) встановлення певного порядку у суспільстві;
- 3) такий порядок у суспільстві, коли хтось має можливість виявляти свою волю, незалежно від супротиву;
- 4) можливість однієї особи або певної групи підпорядкувати собі волю інших та домогтися виконання цієї волі;

17. Який зв'язок між політикою й владою?

- 1) політика – ціль і засіб влади;
- 2) влада – ціль і засіб політики;
- 3) політика й влада не мають нічого спільного;
- 4) політика й влада повністю збігаються.

18. Примусові (силові) ресурси влади припускають:

- 1) застосування санкцій і використання озброєних формувань;
- 2) використання і контролювання матеріальних ресурсів благ;
- 3) розподіл позицій на соціальних сходинах;
- 4) контроль над науковими знаннями, інформацією і засобами їх розповсюдження.

19. Легітимність влади обов'язково підвищує:

- 1) перехід збройних сил на контрактну основу;
- 2) політика дискримінації меншин;
- 3) вдала соціальна політика;
- 4) політика розділяй і володарюй.

20. Яка з наведених характеристик НЕ ВІДНОСИТЬСЯ до тоталітарних режимів?

- 1) всім тоталітарним режимам притаманний централізований контроль за економікою;
- 2) для всіх тоталітарних режимів характерна монополія однієї масової партії;
- 3) всі тоталітарні режими обмежують права і свободи людини;
- 4) всі тоталітарні режими дотримуються розподілу влади на законодавчу, виконавчу і судову.

21. Політичний режим України:

- 1) демократичний;
- 2) авторитарний;
- 3) тоталітарний;
- 4) поєднуючий елементи декількох режимів.

22. Які типи політичних процесів виділяють залежно від об'єкту прояву політичної волі

- 1) тривалі і короткострокові,
- 2) внутрішньополітичні та зовнішньополітичні,
- 3) відкриті і тіньові,
- 4) базові і периферійні.

23. Прикладом якого типу політичного процесу є лобіювання в парламенті закону про спрощену систему налогообложення для окремої галузі будівництва

- 1) відкритого,
- 2) тіньового,
- 3) периферійного,
- 4) зовнішньополітичного.

24. Поступове перетворення економічного і політичного ладу при збереженні його основ і влади правлячої еліти –це

- 1) революція,
- 2) реформа,
- 3) бунт,
- 4) демонстрація.

25. Політичний процес, в якому беруть участь групи, прагнучі до скидання нової політичної еліти і відновлення колишніх порядків.

- 1) революція,
- 2) реформа,
- 3) контрреволюція,
- 4) демонстрація.

26. Який із названих політичних процесів приводить до найглибших перетворень

- 1) революція,
- 2) мітинг,
- 3) політична кампанія,
- 4) демонстрація.

27. Що таке політична соціалізація?

- 1) вплив держави на економіку;
- 2) діяльність партії по завоюванню й реалізації влади;
- 3) процес залучення до політики й політичних цінностей.
- 4) організація політичної фракції.

28. Політичним лідером вважається особа, яка:

- 1) здійснює керівництво партією;
- 2) здійснює адміністративне управління;
- 3) має великий авторитет у суспільстві;
- 4) має вплив на творчу інтелігенцію.

29. Яка риса в найбільшій мірі характерна для раціонально-легального типу лідерства?

- 1) орієнтація на радикальну зміну існуючої соціально-політичної системи;
- 2) діяльність у рамках установлених норм і інститутів;
- 3) прагнення до "великих цілей".
- 4) орієнтація на сформовані правила й звичаї;

30. До якого типу санкцій відноситься санкція на арешт?

- 1) Формально позитивна.
- 2) Неформально позитивна.
- 3) Формально негативна.
- 4) Неформально негативна.

Відкриті питання, на які потрібно надати розгорнуту відповідь

1. Охарактеризуйте освіту як соціальний інститут. Виділіть її функції (явні і латентні) та дисфункції.
2. Назвіть позитивні й негативні моменти функціонування масової культури.
3. Дайте коротку характеристику основних типів політичних процесів
4. Розкрийте умови, які необхідні для врегулювання соціально-політичних конфліктів.